

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА»

Факультет технологій та інформаційних систем

Булатова Марія Сергіївна

**ПІДХОДИ ДО АВТОМАТИЗОВАНОЇ ГЕНЕРАЦІЇ ВЕБРЕСУРСІВ У
РЕАЛЬНОМУ ЧАСІ**

**кваліфікаційна робота
здобувача вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
освітньої програми «Комп'ютерні науки та інформаційні технології»
за спеціальністю 122 Комп'ютерні науки**

Особистий підпис _____ Марія БУЛАТОВА

Науковий керівник _____ Галина КОЗУБ,
кандидат технічних наук, доцент
кафедри інформаційних технологій
та систем

Завідувач кафедри _____ Микола СЕМЕНОВ,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри інформаційних технологій
та систем

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад
„Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”

Факультет технологій та інформаційних систем

Кафедра	Інформаційних технологій та систем (повна назва)
Напрямок підготовки	12 – Інформаційні технології (код, назва)
Спеціальність	122 – Комп’ютерні науки (код, назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Завідувач кафедри ІТС
Микола СЕМЕНОВ
(підпис) (ініціали, прізвище)
 " ____ " _____ 2026 р.

ЗАВДАННЯ
НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ
Булатової Марії Сергіївни
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Підходи до автоматизованої генерації вебресурсів у реальному часі

Керівник кваліфікаційної роботи Козуб Г.О., к.т.н., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджена наказом по університету _____

2. Строк подання студентом роботи _____

3. Вихідні дані до проєкту традиційний підхід до використання веб-додатків, технології розробки розподілених вебсистем.
принципи ефективної динамічної генерації веб- сайтів, мова програмування JavaScript та PHP

(визначаються кількісні або (та) якісні показники, яким повинен відповідати об'єкт розробки)

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) Аналіз та дослідження сучасних методів розробки веб-сайтів з механізмами динамічної генерації, розроблено методику створення веб-сторінок з динамічним контентом

(визначаються назви розділів або (та) перелік питань, які повинні увійти до тексту ПЗ)

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1			
2			
3			

7. Дата видачі завдання „___” _____ 2026р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка
	Вибір теми роботи, вивчення наукової літератури, затвердження теми та керівника.	До 15 жовтня	
	Аналіз літературних джерел за темою роботи. Розробка та апробація методики дослідно-експериментальної роботи. Подання структури теоретичної частини роботи та плану експериментальних досліджень.	Другий тиждень листопада (10 листопада)	
	Робота над теоретичною частиною. Подання теоретичної частини роботи для першого читання науковим керівником.	До 15 грудня	
	Усунення зауважень, урахування рекомендацій наукового керівника. Подання теоретичної частини роботи на друге читання.	До 28 січня	
	Проведення експериментальної роботи. Поетапний аналіз та обговорення її результатів. Перевірка стану виконання роботи.	Перший тиждень березня	
	Урахування рекомендацій наукового керівника, усунення недоліків, підготовка варіанта роботи до передзахисту. Розробка презентації.	До 31 березня	
	Попередній захист роботи на кафедрі	квітень	
	Доопрацювання роботи з урахуванням рекомендацій після передзахисту. Подання роботи науковому керівникові та рецензентові на підготовку відгуку та рецензії	За 10 днів до державної атестації	
	Подання на кафедру остаточного варіанта роботи, переплетеного та підписаного автором, науковим керівником і рецензентом.	За 5 днів до державної атестації	

Здобувач вищої освіти

підпис

Марія БУЛАТОВА

(ініціали, прізвище)

Керівник роботи

підпис

Галина КОЗУБ

(ініціали, прізвище)

АНОТАЦІЯ

Булатова М.С.

Тема: Підходи до автоматизованої генерації вебресурсів у реальному часі

Спеціальність: 122 «Комп'ютерні науки»

Установа: ДЗ ЛНУ імені Т.Шевченка, 2026р.

Кваліфікаційна робота містить: 73 с., 12 рис., 2 табл., 2 додатки, 34 джерел.

Об'єкт дослідження – технології розробки розподілених вебсистем.

Предмет дослідження – принципи ефективної динамічної генерації веб-сайтів, мова програмування JavaScript та PHP.

Мета роботи – дослідження ефективності базових вебтехнологій створення серверних вебдодатків; розробка програмного продукту який буде здатний створювати сайти з динамічним вмістом та функціональністю.

Результати роботи – у роботі проаналізовано основні принципи ефективної динамічної генерації веб-сайтів, проведено аналіз сучасним методам розробки веб-сайтів з механізмами динамічної генерації, розроблено методику вирішення завдань створення веб-сторінок з динамічним контентом або змінним функціональним призначенням, розглянуто програмну реалізацію застосування для динамічної генерації веб-сайтів з інструментами обробки коду.

Висновок. Розроблено додаток, з інструментами обробки коду, який дає можливість зменшити розмір коду сайту та зробити вендорні префікси для всіх властивостей, які їх потребують для створення кросбраузерності. та надає можливість створювати і використовувати шаблони коду.

Ключові слова: JS, HTML, PHP, CMS, CSS, SEO.

ANNOTATION

Bulatova M.S.

Theme: Approaches to automated generation of web resources in real time

Specialty: 122 «Computer Science».

Institution: Taras Shevchenko National University of Luhansk, 2026.

Qualification work contains: 73 pages, 12 figures, 2 appendices, 34 sources.

The object of research – development technologies of distributed web-systems

The subject of research – principles of efficient dynamic website generation, JavaScript and PHP programming languages.

The purpose of work – research of efficiency of basic web-technologies of creation of server web-applications; development of a software product that will be able to create sites with dynamic content and functionality

Results of work – basic principles of effective dynamic generation of websites are analyzed, the analysis of modern methods of development of websites with mechanisms of dynamic generation is carried out, the technique of the decision of problems of creation of web pages with dynamic content or variable functional purpose is developed, software realization of application for dynamic generation of web sites with code processing tools is considered.

Conclusion. Developed an application with code processing tools that allows you to reduce the size of site code and make vendor prefixes for all the properties that need them to create cross-browsers and allows you to create and use code templates

Keywords: JS, HTML, PHP, CMS, CSS, SEO.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	7
ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ ПРЕДМЕТНОЇ ОБЛАСТІ	11
1.1. Цільові вебсторінки	12
1.1.1. Основні типи цільових сторінок	13
1.1.2. Види цільових сторінок	14
1.2. Статичні генератори сайтів	15
1.3. Системи керування вмістом	20
1.4. Мультисайтинг	26
1.5. Шаблон MVC – головні положення	29
1.6. Висновки до розділу 1	32
РОЗДІЛ 2. ТЕХНОЛОГІЇ РОЗРОБКИ ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ	34
2.1. Мова розмітки web – документів HTML	36
2.2. Каскадні таблиці стилів – CSS	37
2.3. Динамічна мова JavaScript	42
2.3.1. jQuery	46
2.4. Скриптова мова вебсценаріїв PHP	47
2.5. Особливості застосування серверів БД у вебтехнологіях	50
2.5.1. MySQL	51
2.6. Висновки до розділу 2	53
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ДИНАМІЧНОГО ГЕНЕРАТОРА ВЕБ-САЙТІВ	54
3.1. Загальний план розробки динамічного генератора веб-сайтів	54
3.1.1. Визначення функціоналу динамічного генератора веб-сайтів	54
3.1.2. Постановка завдання	58
3.2. Проектування та розробка основних інструментів ПЗ	60
3.3. Розробка програмного коду ПЗ	62
3.4. Висновки до розділу 3	67
ВИСНОВКИ	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69
ДОДАТКИ	72

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

CGI	-	Common Gateway Interface;
CMS	-	система управління вмістом;
CSS	-	Cascade Style Sheets;
DDOS	-	Distributed Denial-of- service attack;
DOM	-	Document Object Model;
DTD	-	Document Type Definition;
EDGE	-	Enhanced Data rates for GSM Evolution;
FDA	-	Food and Drug Administration;
FSM	-	Finite-state machine;
GPRS	-	General Packet Radio Service;
HTML	-	Hyper Text Markup Language;
HTTP	-	HyperText Transfer Protocol;
ISO	-	International Organization for Standardization;
JS	-	JavaScript;
PHP	-	Hypertext Preprocessor;
SEO	-	Search Engine Optimization;
SGML	-	Standard Generalized Markup Language;
SQL	-	Structured Query Language;
UML	-	Unified Modeling Language;
URL	-	Uniform Resource Locator;
WWW	-	World Wide Web;
WYSIWYG	-	What You See Is What You Get;
XHTML	-	Extensible Hypertext Markup Language;
XML	-	Extensible Markup Language;
ООП	-	об'єктно-орієнтоване програмування;
ОС	-	операційна система;
ПЗ	-	програмне забезпечення;
ПК	-	персональний комп'ютер.

ВСТУП

Актуальність теми. Щодня в світі реєструються сотні тисяч нових вебресурсів. Однак такий прогрес тягне за собою збільшення їх якісних показників. Сьогоднішні вебсистеми настільки динамічні, що з їх допомогою здійснюються електронні платежі, робляться інженерні розрахунки і інші типи діяльності коли сутність розгорнутої мережі потребує дуже швидких змін. Це стало можливим завдяки появі технологій формування динамічних вебсторінок, вміст яких генерується на стороні серверу і може поряд зі статичними об'єктами включати вибірку з бази даних, результати складних математичних розрахунків і інших складнощів при адмініструванні та оновленні великого масиву файлів [34]. Для цих цілей існує велика кількість інструментів починаючи від сервісів безкоштовного хостингу які дозволяють швидко розгортати сторінки і закінчуючи платними хостингами на яких може встановлюватись спеціалізоване забезпечення для керування даними.

Ускладнення функціональності неминуче тягне за собою збільшення складності розробки та вимагає від програміста знання кількох технологій програмування.

У зв'язку з цим аналіз основних підходів до архітектури серверних додатків, аналіз ефективності застосування базових вебтехнологій на стороні сервера, і, отже, вибір технології розробки багаторівневих вебсистем, є актуальним напрямком досліджень.

Об'єкт дипломної роботи – технології розробки розподілених вебсистем.

Предмет дослідження – принципи ефективної динамічної генерації веб-сайтів, мова програмування JavaScript.

Мета роботи – дослідження ефективності базових вебтехнологій створення серверних вебдодатків; розробка програмного продукту який буде здатний створювати сайти з динамічним вмістом та функціональністю.

Для досягнення мети бакалаврського дослідження необхідно вирішити такі **завдання**:

1. Провести аналітичний огляд базових технологій розробки вебсистем.
2. Визначити сутність методики динамічної генерації веб-сайтів.
3. Виконати аналіз базових вебтехнологій на відповідність критеріям.
4. Розробити інструмент редагування, видалення та розробки шаблонів коду сайту, автоматичної кросбраузерності для властивостей CSS.

Наукова новизна:

1. Обґрунтовано доцільність використання серверних мов програмування для проектування вебсистем на принципах динамічного маніпулювання вмістом;
2. Розроблено конструктор сайту з інструментами обробки коду, який дає можливість зменшити розмір коду сайту та зробити вендорні префікси для всіх властивостей, які їх потребують для створення кросбраузерності.

Практичне значення. Результати дослідження можуть застосовуватися для вивчення поняття багаторівневої вебсистеми, алгоритмів роботи основних вебтехнологій на стороні сервера. Матеріал роботи дозволить програмістам зробити стратегічний вибір платформи для розробки вебсистеми в майбутніх проектах і підвищити ефективність своїх розробок за рахунок розуміння архітектури додатку.

Зв'язок роботи з державними програмами, планами науково-дослідних робіт. Результати дипломної роботи можуть бути використані підприємствами, фірмами, розробниками для створення мережі сайтів та масового наповнення їх контентом.

Методи дослідження:

1. Методологічну основу дослідження склали положення системного аналізу;
2. Теоретичний аналіз науково-технічної та довідкової літератури за темою бакалаврської роботи;
3. В якості методу дослідження ефективності вибирається порівняльний аналіз досліджуваних технологій на відповідність критеріям.

Особистий внесок магістра складається в:

- виборі методів досліджень і технологій реалізації;
- створення програмного продукту, що реалізує механізми динамічного методу генерації веб-сайтів;

Апробація роботи. Матеріали роботи доповідалися на VII Міжнародній науковій конференції «Період трансформаційних процесів в світовій науці: задачі та виклики» у м. Полтава у травні 2026 року. Отримано сертифікат (Додаток Б).

Публікації. Основні матеріали роботи опубліковано у збірнику наукових праць Міжнародного центру наукових досліджень, відображено у статті: «Підходи до автоматизованої генерації вебресурсів у реальному часі» [21].

Структура дипломної роботи визначена метою і завданнями дослідження та складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, який складається з 34 бібліографічних посилань, додатків. Обсяг бакалаврської роботи – 75 сторінок.

Перший розділ присвячено аналізу методів розробки сайтів за допомогою використання сторонніх сервісів, популярних CMS; створенню статичних веб-сторінок вручну та найбільш сучасних генераторів статичних веб-сторінок.

У другому розділі проаналізовано проблему розробки, наявні інструменти, з'ясовано особливості деяких найпопулярніших веб-орієнтованих засобів розробки, досліджено недоліки існуючих інструментів розробки сайтів.

У третьому розділі розглядаються етапи створення програмного засобу з простим інтерфейсом, який виконує можливості візуального конструювання сайту, редагування та вставки шаблонів програмного коду. Розглянуто основні етапи створення інструментів застосування та проведено дослідження значимості кожного з них.

Додатки містять фрагменти лістинга коду файлів та сертифікат апробації дослідження.

РОЗДІЛ 1

АНАЛІЗ ПРЕДМЕТНОЇ ОБЛАСТІ

Сайтобудова стрімко розвивається, з'являються все нові способи створення і управління вебсайтами. Це обумовлено тим, що все більша кількість людей створює власні сайти або сайти компаній. Засоби розробки удосконалюються і стають все більш зручними і простими для розуміння.

При створенні веб-сайту перед розробником постає головне питання, якими програмними продуктами користуватись для швидкої та ефективної розробки, при цьому необхідно забезпечити зручність впровадження змін вмісту в дані, багатомовність, оптимізованість для пошукових систем тощо. Існує декілька найбільш широко використовуваних прийомів для досягнення поставленої мети:

- Використання сторонніх сервісів;
- Використання однієї з популярних CMS;
- Розробка власної CMS;
- Створення статичних веб-сторінок вручну;
- Генератори статичних веб-сторінок.

Надамо характеристику кожному з них. При використанні сторонніх сервісів накладаються додаткові витрати на обслуговування системи, що не гарантує повної можливості у збереженні даних при зміні сервісу. Популярні CMS за свою сутність сприйнятливі перед масовими вразливостями і можуть бути або занадто масштабними для необхідного функціоналу або містити певні хибні базові концепції у своїй архітектурі що будуть заважати цілям веб-сайту. Веб-додатки написані самостійно, також значною мірою вразливі до хакерських атак і часто потребують значних витрат для своєї розробки, часто для вирішення певної задачі написання свого власного продукту є надмірними затратами чи фактором який сповільнить бізнесові цілі. Користування статичними сторінками може допомогти в тому разі якщо нам необхідний дешевий сайт- візитівка чи сторінка презентація, при цьому можливо

заощадити на більш дешевих послугах хостингу, в тому числі і за рахунок відмови від використання баз даних. При цих перевагах керування статичними сторінками несе в собі деякі складності, перш за все зв'язування контенту та внесених змін між усіма складовими, які необхідно вручну коригувати після кожного оновлення. У наш час, коли інформація стрімко втрачає свою вартість така кропітка робота може бути успішно автоматизована. Може здатися що ідея статичних веб-сайтів у реальності так званого Інтернету 2.0 здається абсурдною, але ті самі так звані рекламні лендінги, активно використовуються маркетологами з усього світу [32].

Беручи лендінги як приклад ми маємо розуміти, що для них існують типові шаблони, які наповнюються певним контентом та оптимізованими під пошукові системи ключовими словами. Після публікації лендінгів на певні домени, на них купується Інтернет трафік у вигляді користувачів які в свою чергу виконують оплачувані дії, так звані «конверсії» приносячи прибутки своїм власникам.

Для вирішення таких типів задач гарно підходять статичні генератори веб-сайтів. По перше вони допомагають швидко наповнювати контентом типові шаблони, а по друге на відміну від звичайних статичних веб-сайтів можливо відокремити розробку дизайну від наповнення рекламними текстами та іншим. На мою думку корінний недолік статичних систем генерації веб-сайтів, відсутність гнучкості під час оновлення даних, особливо коли мова йде про великі масштаби задля потреб онлайн-маркетингу.

1.1. Цільові вебсторінки

Сторінка-вітрина, також лендінг (Landing page) — веб-сторінка, основним завданням якої є збір контактних даних цільової аудиторії. Використовується для посилення ефективності реклами, збільшення аудиторії. Цільова сторінка зазвичай містить інформацію про товар або послугу, це завершальна сторінка воронки продаж, відкривається при натисканні на рекламне оголошення чи ланку (лінк).

«Цільова сторінка» є логічним продовженням рекламного оголошення або посилання. Часто «лендінги» пов'язані з соціальними медіа, розсилками електронною поштою або маркетинговими кампаніями пошукових двигунів (контекстною рекламою) з метою підвищення ефективності реклами. «Лендінг» може бути будь-якою сторінкою сайту або спеціально створеною окремою сторінкою. Загальна мета «лендінгу» перетворення (конверсії) відвідувачів сайту в потенційних покупців, тому її ще часто називають «приманка для клієнтів» [8, 15].

В залежності від маркетингової стратегії, процес перетворення, передбачає виконання користувачем певних дій, як-то: оформити замовлення на покупку, продати конкретний продукт в конкретній ситуації (розпродаж, промоакція), залишити контактну інформацію (зазвичай: адреса електронної пошти або номера телефону) підписатися на розсилку, реєстрація на сайті. інформація для інших користувачів / оголошення про цільову сторінку. віра в бренд — витратити достатньо часу на сайті, дивитися фільми, читати листівки завантажити або встановити якусь програму

Відсоток конверсії відвідувачів є показником ефективності сторінки-вітрини, в залежності від галузі він коливається в межах 2-3 відсотків. Це означає, що, наприклад, із 1000 осіб які відвідали «лендінг» - 20-30 зробили якусь із вищевказаних дій [8].

Існує чотири основних типи цільових сторінок (автономна цільова сторінка; мікросайт; головний сайт; сторінка сегментації) та три види (рекламні цільові сторінки; цільові лід-сторінки; «Вірусні» цільові сторінки).

1.1.1. Основні типи цільових сторінок

1.1.1.1. Автономна цільова сторінка

Представляє собою розгорнуту рекламну пропозицію. Основним завданням якої є спонукання користувача до дії прямо зараз - покупка, підписка на послуги або новини компанії, завантаження пробної версії програмного забезпечення і т. ін. Для посилення ефекту використовуються спонукаючі і закликаючі до дії слогани, яскраві і великі кнопки,

мінімалістичний дизайн, акценти на основних перевагах пропозиції, таймери зворотного відліку [8].

1.1.1.2. Мікросайт

Це окремий сайт з інформацією про рекламувану послугу або товар, що складається з декількох сторінок (найчастіше не більше 5). Зазвичай Мікросайти містять мінімум текстової інформації, велику кількість привабливих і гарних зображень товару або послуги, відеоролики. Подібний тип цільових сторінок часто використовується великими компаніями для реклами окремих проектів.

1.1.1.3. Головний сайт

В якості цільової сторінки використовується одна або кілька сторінок основного сайту. Така технологія має досить низьку ефективність, так як в дизайні основного сайту багато відволікаючих увагу елементів навігації. Але дозволяє поєднувати вищу конверсію, в порівнянні зі звичайною сторінкою, плюс, зручність для SEO, порівнянну зі звичайним сайтом [8].

1.1.1.4. Сторінка сегментації

Розробка посадкової сторінки на базі вже існуючого домену, яка складається повністю з автономних цільових сторінок. Має дуже високою конверсією, але, на відміну від всіх інших видів, незручна для SEO оптимізації.

1.1.2. Види цільових сторінок

1.1.2.1. Рекламні цільові сторінки

Вид цільових сторінок, який містить велику кількість текстової, відео, графічної інформації про товар (або послуги). Подібні сторінки працюють за рахунок розгубленості відвідувача в потужному потоці інформації. Купівля найчастіше відбувається для виправдання користувачем зусиль і часу, витрачених на сайті [8].

1.1.2.2. Цільові лід-сторінки

Lead Capture - сторінки, створені для збору інформації про цільову аудиторію товару або послуги. Використовуються при розробці маркетингової стратегії для скорочення ризиків в області продажів. На основі зібраної про відвідувача інформації формують пропозицію, орієнтоване на конкретного

споживача. Лід-сторінки зазвичай містять коротку інформацію про пропозицію і форму опитувальника (зазвичай з мінімальною кількістю полів). Найчастіше для мотивації відвідувачів до заповнення ліда служать заклики залишити свої дані зараз в обмін на вигідні умови і подарунки від компанії [8].

1.1.2.3. «Вірусні» цільові сторінки

Даний вид цільових сторінок не містить відкритої реклами продукту. На сторінці в будь-якій частині ненав'язливо розташовується логотип або слоган компанії. «Вірусна» цільова сторінка сприймається як Інтерактивна розвага або дозвілля. Активно поширюється користувачами через соціальні мережі, електронну пошту, чати і т. ін. Реклама маскується під статтю, відеоролик, картинку або гру. За допомогою звикання до розваги, представленому на сторінці, користувач підсвідомо переймається довірою до марки [8].

1.2. Статичні генератори сайтів

Статичні сайти простіше в обслуговуванні (ніяких баз даних, ніяких серверних сценаріїв) і більш безпечні в цілому, враховуючи, що єдина річ, яка передається на пристрої користувачів - це файли HTML, CSS і Javascript. Щоб зробити деякі типи сайтів, на кшталт блогів і сайтів з документацією, статичними, просто написати код у HTML-файлах досить складно. Також непросто підтримувати сайти з масивним контентом, особливо якщо потрібно змінити деякі незначні деталі (наприклад, дизайн). Саме в такому випадку на допомогу приходять генератори статичних сайтів. Такі генератори в основному конвертують (або компілюють) пачку різних вихідних файлів в один сайт. Це означає, що контент можна зберігати окремо від коду макета, а вміст сайту, таке як зображення, можна зберігати взагалі в іншому місці. Існує безліч генераторів статичних сайтів, можливо навіть сотні, тож розглянемо деякі найбільш популярні з них [8].

Jekyll - це самий широко використовуваний генератор, що включає чудову документацію, величезне співтовариство і відмінну підтримку. Навіть GitHub пропонує вбудовану підтримку Jekyll в сервісі GitHub Pages. Jekyll

може похвалитися підтримкою блогів. Створювати статичні блоги на Jekyll дійсно просто. Для цього потрібні лише базові знання веб-розробки. Jekyll дозволяє створювати і використовувати різні плагіни, теги, і навіть робити свої власні конвертери для будь-якої мови розмітки, який ви хочете використовувати в Jekyll. Стандартна мова розмітки Jekyll, як і в більшості інших генераторів - Markdown. Jekyll включає плагіни для компілювання Less, Stylus, генерування хмари тегів, призначених для користувача сторінок для блогів і багато чого іншого. Jekyll заснований на движку Liquid Template від Shopify. Він працює повністю на Ruby, тому його легко встановлювати разом з взаємозалежностями, використовуючи `gem` або за допомогою пакувальника. Jekyll також включає опції міграції, якщо ви хочете перенести щось з WordPress, Blogger або будь-якого іншого сайту блогів. Він без сумнівів є першим з генераторів сайтів з точки зору кількості користувачів. І він знаходиться на стадії активної розробки [27].

Pelican - це генератор статичних сайтів на Python. Він відрізняється розміщенням мультимовного контенту, виділенням коду (синтаксису), а також простим генеруванням RSS і Atom Feeds. Pelican включає непоганий набір плагінів, які знаходяться в центральній репозиторії GitHub. Він підтримує три формату документів за замовчуванням: Markdown, reStructuredText і Ascii Doc. Pelican досить унікальний, оскільки він створений на Python. Він підтримує потужний движок Jinja Template Engine, заснований на пітона, що дозволяє легко створювати красиві теми і шаблони для Pelican. З точки зору підтримки міграції, Pelican пропонує підтримку WordPress і Tumblr. Замість стандартних YAML-файлів конфігурації, в Pelican для конфігурації і настройки використовується файл `*.py` під назвою `pelicanconf.py` [27].

Metalsmith пишається тим, що він є генератором статичних сайтів на основі плагінів. Це означає, що вся логіка Metalsmith здійснюється плагінами. Яка б функція вам не була потрібна, просто додайте потрібний плагін. Величезна кількість пропонованих в Metalsmith плагінів здатне обійти будь-якого конкурента (напевно, крім Jekyll і Docpad). Це означає, що Metalsmith

можна використовувати як щось більше, ніж просто генератор статичних сайтів. Іншими словами «Так як все складається з плагінів, бібліотека насправді являє собою просто абстракцію для управління директорією файлів». В результаті це дає те, що ви легко використовуєте Metalsmith як інструмент для роботи з проектом, генератор електронних книг, інструмент для побудови технічної документації та ін. (Це всього кілька прикладів, продемонстрованих на сайті Metalsmith) [6].

Harp включає вбудовану попередню обробку для Jade, Markdown, LESS, Sass, Coffeescript, EJS і Stylus без будь-яких додаткових налаштувань. Він також дозволяє використовувати макети / часткові таблиці форм з Jade і EJS, для чого в інших генераторах статичних сайтів потрібен спеціальний плагін [4].

Harp побудований на Node.js і може працювати пліч-о-пліч з Harp Platform, що дозволяє створювати веб-сторінки з папки на Dropbox. Harp також може компілювати сторінки для використання на сторінках GitHub, а також PhoneGap і Heroku [2].

Dosrad - це динамічний генератор статичних сайтів. Він пропонує більш великі можливості, ніж інші генератори статичних сайтів, пропонуючи такі функції, як запити бази даних через движок запитів, імпорт сторінок з зовнішніх баз даних, повторне відображення веб-сторінки при кожному запиті. Dosrad володіє вбудованою підтримкою препроцесорів, таких як Coffeescript, Stylus і LESS, і використовує плагіни для підтримки двигунів шаблонів, препроцесорів і мов розмітки, тому ви можете вибирати будь-які бажані комбінації, використовуючи необхідний плагін. Dosrad також підтримує імпорт сторінок з зовнішніх джерел, таких як Tumblr, GitHub і Dropbox, через плагіни. Dosrad - це багатофункціональна платформа з величезною кількістю плагінів і відмінною документацією. Для зв'язку з сервером він використовує Node.js, на якому і побудований [5].

Нехо - це легка оболонка для статичних блогів, яка відрізняється величезною швидкістю генерування сайтів. Нехо відмінно підходить для

блогерів з великою кількістю контенту, яким потрібен простий генератор статичних сайтів. Він пропонує зручну функцію міграції з інших платформ блогів, таких як WordPress, Joomla, Jekyll, Octopress і RSS. А що найважливіше в Нехо - це те, що в ньому можна використовувати більшість плагінів, створених для Octopress (і, отже, плагіни, створені для Jekyll з дуже незначними змінами).Нехо підтримує Markdown, YAML для створення титульної сторінки і налаштування. І, не втрачаючи своєї характерної швидкості, Нехо дозволяє розгортатися на таких сайтах як GitHub, Heroku і Rsync за допомогою всього однієї команди [6].

Hugo - це генератор статичних сайтів загального призначення з відмінними універсальними функціями, такими як підтримка шаблонів і компонентів, розбивка на сторінки і «таксономія», яка спочатку є унікальною системою категоризації, успадкованої з Hugo. Це означає, що ви можете розбивати пости на класи не тільки на підставі тегів, але також будь-яким іншим способом на ваш розсуд, наприклад за категоріями або серіями, починаючи з титульної сторінки. Hugo підтримує три типи файлів даних - YAML, JSON і TOML, і дозволяє вибирати, з чим вам зручніше працювати. Замість плагінів в Hugo використовуються «короткі коди», які дозволяють використовувати багатий контент всередині Markdown. Щоб дізнатися, як це працює, ознайомтеся з цією статтею. Hugo написаний на мові програмування Go і пропонує окремі файли установки для різних платформ на своїй сторінці GitHub [5].

Brunch швидше спрямований на веб-додатки в HTML5, ніж на блоги та веб-сайти, але все одно це дуже простий у використанні і швидкий генератор статичних сайтів. Він не тільки компілює весь ваш код і скрипти, але також може автоматично зменшувати (мінімізувати) ваш код і стискати зображення. Brunch включає цілий ряд плагінів, які ви можете використовувати для настройки генератора відповідно до своїх потреб. Brunch пропонує «скелети», які в основному є шаблонами для створення сайту (або веб-додатки). Він

забезпечує мало не найвищу швидкість компіляції, просто тому що Brunch кешує всі незмінні частини вашого проекту і компілює тільки ті файли, які змінилися. Brunch побудований на Node.js [9].

У таблиці 1.1 наведено підсумки проведеного огляду найбільш популярних генераторів, показано мову розробки програмного забезпечення, наявність ліцензії, шаблонів, плагінів, документації, регулярних оновлень та підтримки, вказані особливості інсталяції, підтримки розширення та деплою:

Таблиця 1.1. - Аналіз доступності і функціональних можливостей найпопулярніших генераторів сайтів

Генератор	Мова	Ліцензія	Інсталяція	Підтримка	Розширення	Деплой
Jekyll	Ruby	MIT	Потрібна остання версія Ruby, RubyGems, Rbenv	Детальна документація, оновлення виходять регулярно	Багато різних розширень плагінів	Git, FTP. SFTP, irsync, Amazon S3, Heroku
Pelican	Python	GNU GPL	Встановлюється через pip	Детальна документація, активно розробляється підтримується	Багато різних плагінів для блогінгу	FTP, SSH, Dropbox, Amazon S3, Rackspace Cloudfiles
Metalsmith	JS	MIT	Встановлюється через менеджер пакетів	Детальна документація з відеороліками	Логіка обробляється з плагінами. зв'язує їх ланцюгом	Dropbox, Google Cloud Storage, Amazon S3, Google AppEngine
Harp	JS	MIT	Встановлюється через менеджер пакетів	Часткова підтримка	HTML / CSS / JS	EJS, Jade, Markdown, Less, Stylus, Sass та CoffeeScript
DocPad	CoffeeScript	MIT	Для інсталяції потрібні NodeJS і NPM	Детальна документація, оновлення виходять регулярно	Багато різних розширень плагінів	Heroku, Appfog, Windows Azure, Docker, GitHub Pages
Hexo	JS	MIT	Для інсталяції потрібні NodeJS і NPM.	Детальна документація, оновлення виходять регулярно	Багато різних плагінів для блогінгу	EJS, Мопс, Haml, Swig, Nunjucks, Буса, Handlebars, Twig, Marko
Hugo	Go	Apache-2.0		часткова підтримка	використовує файли Markdown	Google Cloud Storage, Amazon S3, Dropbox, Google AppEngine
Brunch	JS	MIT	Для інсталяції потрібні NodeJS	Детальна документація, оновлення виходять регулярно	Багато різних плагінів для блогінгу	Nunjucks: Brunch-Nunjucks-Static, Git, FTP. SFTP, будь-який JS

1.3. Системи керування вмістом

Система керування вмістом (Content Management System, CMS) програмне забезпечення для організації веб-сайтів чи інших інформаційних ресурсів в Інтернеті чи окремих комп'ютерних мережах. Існують сотні, а може, навіть й тисячі доступних CMS — систем. Завдяки їх функціональності ці системи можна використовувати в різних компаніях. Незважаючи на широкий вибір інструментальних та технічних засобів, наявних в CMS, існують загальні для більшості типів систем характеристики [12].

Розрізняють наступні типи CMS [12]:

Web content management systems для управління веб-сайтами (наприклад, енциклопедіям, онлайн-виданнями, блогами, форумами, корпоративними чи персональними веб-сторінками та ін.)

Транзакційні CMS для забезпечення транзакцій у електронній комерції. Інтегровані CMS для роботи з документацією на підприємствах.

Електронні бібліотеки (Digital Asset Management) для забезпечення циклу життя файлів електронних медіа (відео, графіки, презентації тощо).

Системи для забезпечення циклу життя документації (інструкції, довідники, описи).

Освітні CMS — системи для організації Інтернет курсів та відповідного циклу життя документації

Платформенні CMS (Platform Content Management Systems) підтримують автоматизацію роботи з комп'ютерними файлами, папками, програмами у визначеному програмному середовищі.

Корпоративні CMS (Enterprise content management systems) з різноплановим пристосуванням для потреб підприємницької діяльності. Підтримують цикл життя внутрішньої і зовнішньої документації.

Також існують різні типи роботи CMS [12]:

Генерація сторінок за запитом. Системи такого типу працюють на основі зв'язки «модуль редагування - база даних - модуль представлення».

Модуль представлення генерує сторінку з контентом при запиті на нього на основі інформації з бази даних. Інформація в БД змінюється за допомогою модуля редагування. Сторінки заново створюються сервером при кожному запиті, а це створює навантаження на сервер. Але це навантаження може бути багатократно зменшене при використанні методів кешування, які є в сучасних веб-серверах.

Генерація сторінок при редагуванні. Системи цього типу при редагуванні сторінок вносять зміну у вміст сайту та створюють набір статичних сторінок. При такому способі втрачається інтерактивність між відвідувачами сайтів та контентом даного сайту.

Змішаний тип. Як зрозуміло із назви, цей тип поєднує в собі переваги перших двох. Може бути реалізований шляхом кешування — модуль представлення генерує сторінку один раз, надалі вона через деякий час буде в декілька разів швидше завантажуватися із кешу. Кеш може оновлюватися як автоматично, через деякий час чи при внесенні змін у певні розділи сайту, так і вручну за командою адміністратора. Другий підхід — збереження певних інформаційних блоків на етапі редагування сайту і збирання сторінок з цих блоків при запиті відповідної сторінки користувачем.

Одним з перших конструкторів сайтів, де не потрібно було використовувати спеціальні навички програмування, був проект Geocities, заснований у 1994 році. Після свого 5-річного існування, Geocities був проданий компанії Yahoo! за \$ 3,6 млн. Після того, як проект технічно застарів, він був закритий у квітні 2009 року. З того часу ринок конструкторів веб-сайтів представлений більш, ніж сотнею платформами, що дозволяють створювати сайти найрізноманітніших типів [1].

Найбільшу популярність за версією «Рейтингу Рунету» мають такі CMS: 1С-Битрикс, Drupal, Joomla!, MODX, UMI.CMS, WordPress, NetCat, HostCMS, CS-Cart, AMIRO.CMS, NespiCMS, Lekast. «Ви можете самотійно створити як особистий блог (інтернет-щоденник), так і складний інформаційний портал. За допомогою CMS можна зробити як невеликий

сайт-візитку своєї компанії, так і повноцінний корпоративний портал» [17].

Для розуміння різниці між статичними генераторами веб-сайтів та CMS розглянемо особливості найбільш популярних.

Joomla! – важливою особливістю системи є мінімальний набір інструментів при початковій установці, який доповнюється в міру необхідності [5].

Функціональність можна збільшувати за допомогою додаткових розширень (компонентів, модулів і плагінів).

Є модуль безпеки для багаторівневої аутентифікації користувачів та адміністраторів (використовується власний алгоритм аутентифікації і «ведення» сесій).

Система шаблонів дозволяє легко змінювати зовнішній вигляд сайту або створити свій унікальний. У мережі існує величезний вибір готових шаблонів, як платних, так і безкоштовних.

Передбачені схеми розташування модулів, включаючи лівий, правий, центральний і будь-яке інше довільне положення блоку. При бажанні вміст модуля можна включити в вміст матеріалу. Вбудована багатомовність.

Розширена підтримка баз даних. Реалізована підтримка Microsoft SQL Server, а з версії 3.0 – PostgreSQL.

Drupal - популярна вільна модульна система керування вмістом з відкритим сирцевим кодом, написана на мові програмування PHP.

Drupal може працювати у таких популярних системах як Windows, Mac OS X, Linux, власне, на будь-якій платформі, яка підтримує роботу веб-сервера Apache, Nginx, Lighttpd або Microsoft IIS; також потрібна наявність системи керування базами даних MySQL/MariaDB, PostgreSQL 8.3, SQLite чи інші комерційні [2].

У дистрибутив системи входить набір модулів, що дають наступні можливості:

- збір інформаційних стрічок (RSS, RDF, Atom);
- ведення блогів, підшивань і форумів;

- створення форм для відправки повідомлень;
- локалізація системи;
- перейменування посилань (призначення посиланням зрозумілих і зручних псевдонімів);
- проведення опитувань;
- призначені для користувача профілі, що налаштовуються;
- пошук за змістом (за зміст вважається і повідомлення на форумах, і сторінки, і будь-які інші призначені елементи);
- ведення журналу статистики (відвідуваності);
- таксономія (впорядковування матеріалу за категоріями)
- формування сторінок з матеріалами в різних формах і форматах подання та інші [10].

WordPress - проста у встановленні та використанні система керування вмістом з відкритим кодом, яка широко використовується для створення веб-сайтів. Сфера застосування — від блогів до складних веб-сайтів. Вбудована система тем і плагінів в поєднанні з вдалою архітектурою дозволяє конструювати на основі *WordPress* практично будь-які веб-проекти. Написана мовою програмування PHP з використанням бази даних MySQL. Сирцевий код поширюється на умовах ліцензії GNU General Public License. Окрім цього Розробники *Wordpress* дали можливість користувачам створювати власні плагіни. Всі файли плагінів розміщуються в теці `wp-content/plugins`. Його головний файл повинен бути написаний на мові PHP. Плагін також може складатись з декількох файлів, якщо вони під'єднані до головного файлу (наприклад за допомогою функції `include`). Якщо ж до нього треба приєднати CSS, JavaScript або інші зовнішні файли [10].

Дизайн, управління системою та інші можливості:

- простота встановлення, простота налаштувань;
- підтримка веб-стандартів (XHTML, CSS);
- модулі для підключення (плагіни) з унікально простою системою їх взаємодії з кодом; можливість автоматичного встановлення та оновлення

версії безпосередньо з панелі адміністратора;

- підтримка так званих «тем», з допомогою яких легко змінюється як зовнішній вигляд, так і способи виведення даних;
- можливість редагувати шаблони одразу в панелі адміністратора;
- «теми» реалізовані як набори файлів-шаблонів на PHP (у HTML-розмітку вставляються PHP-мітки);
- багато бібліотек «тем» і «плагінів»;
- потенціал архітектури дозволяє легко реалізовувати складні рішення;
- SEO-оптимізована система;
- наявність українського перекладу.

Публікація та редагування:

- миттєва публікація;
- підтримка RSS, Atom, trackback, pingback;
- наявність ЛЗУ (людино-зрозумілий URL);
- редагування WYSIWYG-редактором з можливістю вставлення форматowanego тексту (наприклад з програми Microsoft Word) або редагування за допомогою HTML-розмітки.

Контент:

- наперед заплановані публікації;
- багатосторінкові записи;
- прикріплення файлів та зображень до записів;
- можливість створення статичних сторінок;
- можливість створення свого типу контенту у власних темах;
- категорії, теги, коментування тощо [24].

Wix.com - міжнародна хмарна платформа, написана на Scala [8], для створення і розвитку інтернет-проектів, яка дозволяє конструювати сайти і їх мобільні версії на HTML5 с допомогою інструментів drag-and-drop [6]. Розширювати функціональність сайтів можна за рахунок додатків,

розроблених Wix або сторонніми компаніями. Наприклад, додавати плагіни соціальних мереж, інструменти для онлайн-торгівлі і електронних розсилок, контактні форми, блоги та ін [9]. Wix працює на бізнес-моделі freemium, пропонуючи можливість створювати сайти безкоштовно і розвивати їх, купуючи корисні поліпшення. Наприклад, тарифи Premium дозволяють підключити до сайту власний домен, прибрати банери Wix, додати онлайн-магазин, отримати додаткове місце для зберігання даних, купони на рекламу та ін

Провівши дослідження можливостей найпопулярніших CMS конструкторів винесемо їх особливості у таблицю 1.2. та проведемо порівняння їх за функціональністю, доступністю, виділимо переваги й недоліки кожного програмного забезпечення.

Таблиця 1.2. - Аналіз доступності і функціональних можливостей найпопулярніших конструкторів сайтів

Назва	Доступність	Переваги	Недоліки
Joomla!	безкоштовна	-кожен день виходять нові розширення, модулі і плагіни, які не дозволяють сайту застаріти; -достатній функціонал, для створення серйозного проекту з розширеним функціоналом безпеки сайтів на досить високому рівні.	-велике навантаження на сервер, відсутність техпідтримки; -слабо розвинена система перетворення URL створює серйозні труднощі у процесі створення сайтів.
Drupal	умовно безкоштовна	-не потрібні навички програмування; -велика кількість функціональних модулів: новини, блог, фотогалерея, каталог файлів, опитування, форум, налаштування SEO-параметрів тощо; -гнучкі налаштування для управління технічними параметрами сайту, виведення контенту, копіювання; -ергономічна, логічна і зручна адміністративна панель; -велика кількість безкоштовних шаблонів для найрізноманітніших тематик; -можливості доступу для використання на безкоштовному акаунті; -можливість прикріпити домен другого рівня; -багатомовність; -сервери системи витримують практично будь-яке навантаження; -повна сумісність з мобільними пристроями; помірна цінова політика адміністрації.	-важко піддається освоєнню і за рахунок свого складного інтерфейсу, який не сприймається на інтуїтивному рівні; -високі вимоги системи; -відсутність у вільному доступі шаблонів з красивим дизайном; -складність установки і оновлень програмних модулів.

Назва	Доступність	Переваги	Недоліки
WordPress	умовно безкоштовна	-багато плагінів; -регульований і простий; -часті оновлення; відкрите джерело.	-обмежені можливості налаштувань; правки внесені у код, зникають після поновлення ядра CMS або теми; слаба безпека.
Wix	платна (ціни вищі за середньорин- кові)	-зручна в освоєнні панель адміністрування; сотні красивих і якісних шаблонів майже для будь-якої тематики; -маркетплейс додатків, дозволяє реалізувати інтеграцію з іншими популярними сервісами; -детальна інтерактивна довідкова система.	-сайти не адаптивні; -можливість підключення веб- аналітики і SEO-параметрів; -доступна тільки в преміум- тарифах; -найдорожчий тарифний план.

Вказані особливості перелічених CMS дозволяють їм займати значне положення на ринку всіх встановлених веб-сайтів в мережі, та задля спрощення роботи з веб-сайтами та підвищення рівня безпеки вони не завжди можуть бути використані.

1.4. Мультисайтинг

Мультисайтинг (багатосайтовість) можна визначити як можливість використовувати файли скрипту для різних сайтів. Одним з найбільш поширених прикладів мультисайтинга може бути використання загальної бази даних користувачів на декількох сайтах. Мультисайтинг це спосіб використовувати енергію відвідувачів до кінця. На звичайних сайтах відвідувачі йдуть на інші сайти Інтернету. При мультисайтингу у відвідувача є можливість продовжити серфінг на одному з сайтів зв'язки. З огляду на, що всі сайти зроблені на одному скрипті і влаштовані приблизно однаково, відвідувач відчуває більше комфорту при серфінгу/шопінгу і йому легше зробити покупку або іншу оплачуваний дію [12].

Розрізняють 2 види мультисайтингу:

Мультисайтинг із загальним скриптом. Багато незалежних сайтів використовують один скрипт.

Мультисайтинг з загальними таблицями. Багато сайтів частково використовують однакові таблиці в базі, наприклад, дані про користувачів.

Варіанти загального скрипту:

Якщо сайтів не багато (2-5), то можна завести окрему папку на сервері, куди завантажувати еталонну версію скрипта і всіх модулів.

Мультісайтинг із загальним двигуном на бекап модулі (програма, яка робить backup, резервну копію). При оновленні скрипту переносити вручну або за допомогою модуля еталонну версію по локальних папках. Звідки вони будуть заливатися на сайт при черговому оновленні сайту.

Мультісайтинг із загальним двигуном на FTP-синхронізаторі. Якщо ми не збираємося налагоджувати локально сайти з використанням останньої версії скрипту, то можна використовувати мультісайтинг із загальним движком ще простіше. Береться FTP-синхронізатори з його допомогою заливається вміст еталонної папки безпосередньо на сайти. Мультісайтинг із загальним скриптом засобами сервера. Якщо частина сайтів розташована на одному сервері, то з'являється можливість перенести папку з еталонним движком на сервер. Фізично папка з скриптом буде одна для всіх сайтів. Сервер сам буде «розмножувати» цю папку для всіх сайтів. Варіанти з загальними таблицями [9].

Якщо кожен сайт зберігає таблиці у своїй незалежній базі, то сайти повністю незалежні (з точки зору відвідувачів).

Сайти об'єднують свою базу користувачів, але зберігають незалежність в іншому. Тут таблиці, що відповідають за користувачів, у сайтів загальні, а все інше різне.

Сайти об'єднують користувачів і частина вмісту. Наприклад, у різних сайтів загальні користувачі і загальний форум. Статті різні на кожному сайті. Пошуковики не люблять, коли один і той же вміст з'являється в різних місцях. Їм незрозуміло, що є першоджерелом. В результаті буде показано вміст тільки на одному сайті. Причому вибір може бути зроблений випадково. Так що відвідувач запросто може потрапити на найслабший сайт з пов'язаних в мультісайтингу. У найгіршому випадку пошуковики можуть покарати інші сайти за спробу обману пошукових систем. Відвідувачам теж незручно мати справу з частковим зеркалюванням сайту. Посилання на дзеркальний вміст

показуються в його браузері як ще не переглянутих.

Сайти об'єднуються повністю. Виходять «дзеркала». Раніше сайти дзеркала були поширені як спосіб боротьби з поганим хостингом. Якщо не було видно сайту на одному місці, то відвідувач міг знайти його на іншому. Зараз дзеркала вижили тільки для файлових архівів, в основному на безкоштовних сховищах. Комерційний сайт не повинен віддзеркалюватись. Пошуковики можуть показувати одні посилання на такий сайт і [www](#), а інші без. Відвідувач зайдє по посиланню з [www](#), перегляне сайт і побачить на форумі посилання без [www](#). Її дав той, хто зайшов за адресою без [www](#). Але браузер може показати її як ще не відвідану. І відвідувачеві піде вдруге дивитися ту ж саму сторінку.

Якщо проводити кордон об'єднання таблиць, то найоптимальніше об'єднати зареєстрованих користувачів, але не замахуватися на об'єднання вмісту, тобто використовувати другий варіант зазначений вище. Сайти зберігають незалежний вміст з точки зору пошукових систем і відвідувачів. Але при цьому відвідувачі вільно переходять з одного сайту на інший зі збереженням свого «обличчя» і купівельної «історії».

При мультисайтіngu на загальних таблицях зареєстрований на якомусь сайті користувач автоматично отримує можливість скористатися тим же логіном і паролем при вході на інші сайти зі зв'язки. Має також сенс об'єднати і дані профілю. Якщо сайти в мультисайтіngовій зв'язці працюють незалежно, то в такому об'єднанні немає сенсу. Користувачі не знають, що десь у світі є інші сайти, на яких можна скористатися тим же логіном/паролем треба в блоці логіна на кожному сайті зі зв'язки повісити оголошення про це і дати список сайтів зі зв'язки. Якщо відвідувач вже зареєстрований на якомусь із сайтів зв'язки, то це спонукає його використовувати наявний логін/пароль.

Всі інші з цікавістю можуть пройти по посиланнях, щоб подивитися, що там цікавого є. Крім об'єднання призначених для користувача логінів/паролів можна об'єднати між сайтами і базу покупців. Якщо користувач зробив покупку на одному з сайтів, то на іншому сайті він може

зробити покупку в спрощеному варіанті. Всі його адреси і координати підставити з анкети, яку він заповнював при своїй першій покупці на іншому сайті. Створюючи зв'язки сайтів із загальною спрямованістю можна зберегти користувачів всередині власної мережі отримуючи множинну вигоду з кожного користувача відвідування і кліка. Залучення нового клієнта в мережу буде за визначенням коштувати завжди дорожче ніж закріплювати переходи вже прийшов клієнта, варто звернути увагу на технологію мультисайтінгу як на ефективний спосіб розширювати свою присутність на ринках і завойовувати окремі ніші. Найбільше в даному контексті дана методика підходить для торгових або медійних мереж які спроможні пропонувати користувачеві нові і нові гілки переходів на інші сайти [12].

1.5. Шаблон MVC – головні положення

Шаблон проектування Model-View-Controller (далі просто MVC) ліг в основу архітектурного рішення першої середовища програмування з графічним інтерфейсом користувача - Smalltalk-80. Вперше MVC описав ще в 1978 році норвежець Трюгве Рінскауг, який працював деякий час в лабораторії Xerox PARC. Реалізацію шаблону в Smalltalk-80 Стів Бурбек [12].

Шаблон проектування MVC передбачає поділ даних програми, призначеного для користувача інтерфейсу і керуючої логіки на три окремих компоненти: модель, уявлення і контролер - таким чином, що модифікація кожного компонента може здійснюватися незалежно. Модель (Model) надає дані предметної області виду і реагує на команди контролера, змінюючи свій стан. Вид (View) відповідає за відображення даних предметної області (моделі) користувачеві, реагуючи на зміни моделі. Контролер (Controller) інтерпретує дії користувача, сповіщаючи модель про необхідність змін (рис. 1.1).

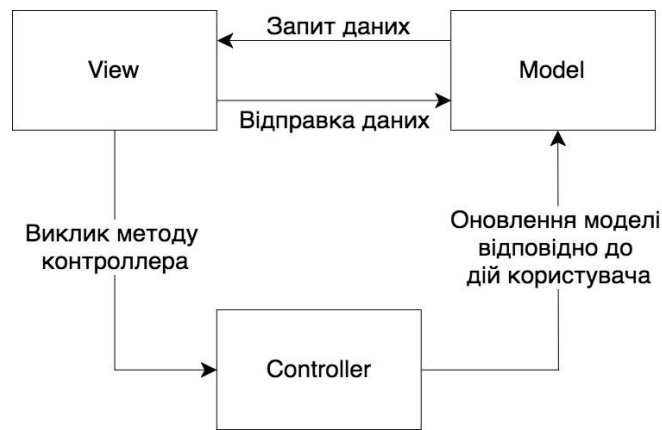

Рис.1.1. Схема шаблону MVC

Розглянемо простий приклад MVC. Модель може являти собою об'єкт, який реалізує перемикач. У найпростішому випадку дана модель характеризується станом: вимкнений або включений – і, крім того, дозволяє змінювати його – об'єкт моделі має метод зміни стану: вимкнути і включити. Вид відображає на дисплеї стан перемикача за допомогою певної текстової або графічної форми. Наприклад, уявлення може відображати текстову мітку, яка при зміні стану моделі перемикача відобразить відповідний текст: «вимкнений» або «включений». Крім відображення уявлення дозволяє користувачеві змінювати стан перемикача за допомогою графічних примітивів, наприклад, двох кнопок з написами: «Включити» і «Вимкнути». Вид вміє тільки відображати стан моделі перемикача, для зміни виду звертається до контролера. Контролер являє собою об'єкт, який в нашому випадку вміє тільки змінювати стан моделі перемикача. Запропоноване програмістами Smalltalk-80 рішення виявилось настільки ефективним, що по закінченні вже майже 30 років з моменту своєї появи шаблон проектування MVC досі є стандартом настільних і

Інтернет-додатків. В цьому легко переконатися - досить розглянути, наскільки

MVC представлений в популярних платформах програмування. MVC задає не тільки правила поділу додатки на окремі компоненти, скільки правила їх взаємодії. У той час як уявлення і контролер залежать від моделі,

модель не залежить ні від уявлення, ні від контролера. Це ключова особливість поділу, яка дозволяє працювати з моделлю, а значить, і з бізнес-логікою програми, незалежно від візуального представлення [32].

Вид безпосередньо управляє відображенням інформації користувачеві. Сама ця інформація в термінах шаблону проектування MVC називається моделлю. Контролер співпрацює з видом, гарантуючи інтерпретацію дій користувача над даними, знову ж таки - відображенням моделі. Тому уявлення і контролер можуть бути обмежені типом даних (моделлю), з яким вони працюють. Це обмеження дозволить використовувати уявлення і контролер спільно для роботи моделлю. Навпаки, модель не повинна мати обмежень. Обмеження на тип об'єкту, який може функціонувати в якості моделі, в свою чергу обмежить рамки використання тріади MVC. Необхідно, щоб будь-який об'єкт міг бути моделлю. Наприклад, число з плаваючою точкою може виступити моделлю для відображення температури. З іншого боку, модель може бути обмежена типом даних, який вона представляє, і який успадковується від суперкласу.

В описі оригінальної реалізації MVC в Smalltalk згадується про пасивної і активної моделі. Пасивна модель не знала про існування уявлення, контролера, і навіть про свою участь в MVC-тріаді. Контролер відстежує зміни моделі і оповіщає уявлення.

При цьому або контролер передає поданням інформацію про зміни, або уявлення самостійно вибирає дані з моделі. Більш витонченим рішенням є активна модель. Активність моделі проявляється в її праві самостійно оповістити уявлення про зміну свого стану. Щоб не порушити основна вимога MVC про незалежність моделі від уявлення і контролера, механізм оповіщення реалізується на основі шаблону Observer.

У завдання контролера входить перетворення дій користувача в виконання певної операції над моделлю. Найбільш підходящим рішенням є реалізація шаблону проектування Command. Шаблон проектування Command (Команда) (він же Action (Дія) або Transaction (Транзакція))

використовується, якщо необхідно надіслати об'єкту запит, не знаючи про те, виконання якої операції запрошено, і хто буде її одержувачем. Рішення полягає в тому, що запит інкапсулює об'єкт Команда, який задає інтерфейс виконання операції, визначаючи тим самим зв'язок між одержувачем і ініційованим дією. Ініціатор створює об'єкт Конкретна Команда і відправляє його в запиті на виконання, клієнт приймає запит, встановлює одержувача запиту і перетворює об'єкт Конкретна Команда в набір дій над одержувачем. Шаблон проектування Command розриває зв'язок між об'єктом, який ініціює операції, і об'єктом, що має інформацію про те, як операції виконувати. Крім того, створюється об'єкт, який можна розширювати через наслідування.

1.6. Висновки до розділу 1

У першому розділі розглянуто найбільш широко використовувані прийоми для швидкої розробки веб-сайту, при ефективній забезпеченості зручності впровадження зміни вмісту в дані веб-системи, багатомовність, оптимізованість для пошукових систем.

Проведено аналіз розробки сайтів за допомогою використання сторонніх сервісів, популярної CMS; створення статичних веб-сторінок вручну та найбільш сучасних генераторів статичних веб-сторінок.

Надано характеристику кожному з них. Виявлено, що при використанні сторонніх сервісів накладаються додаткові витрати на обслуговування системи, а це не гарантує повної можливості у збереженні даних при зміні сервісу. При застосуванні CMS виявлено вразливості у архітектурі, які виникають у функціоналі, через певні хибні базові концепції які заважають цілям веб-сайту. Вебдодатки написані самостійно, також значною мірою вразливі до хакерських атак і часто потребують значних витрат для своєї розробки, для вирішення певної задачі написання свого власного продукту є надмірні затрат, які сповільнюють бізнесові цілі. в тому разі якщо необхідний дешевий сайт- візитівка чи сторінка презентація, при цьому можливо користуватися статичними сторінками, які можуть допомогти заощадити на

більш дешевих послугах хостингу, в тому числі і за рахунок відмови від використання баз даних.

Здійснений аналіз доступності і функціональних можливостей найпопулярніших генераторів сайтів, виявив, що найбільш популярна мова їх розробки JavaScript та PHP.

РОЗДІЛ 2

ТЕХНОЛОГІЇ РОЗРОБКИ ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ

Питанню написання сайтів присвячено велику кількість праць і практичних порад. Різні дослідники розглядають процес створення сайтів з різних боків.

Висвітлено погляд на питання створення сайтів з боку людини, яка тільки почала освоювати цю професію. Охоплено розробку з усіх сторін. Весь стек веб-технологій, починаючи зі стандарту HTML5 і CSS включно з JavaScript і до back-end-у MySQL для роботи з базами даних і технології розробки динамічних сайтів PHP. У кінці роботи автори узагальнюють весь матеріал і акцентують на практичному значенні роботи. Автори допомагають створити повнофункціональний сайт, котрий працюватиме за принципом соціальної мережі. Також акцент робиться більше на скриптовій мові PHP, ніж на мовах розмітки чи front-end-у – JavaScript [23].

Питання створення сайтів суто зі сторони мови розробки PHP. У дослідженнях [16] сконцентрована увага з практичного боку використання технології – продемонстровано створювання форуму, чату, стрічки новин, поштової розсилки й системи голосування на сайті. Також розглянуте таке базове поняття, як двигун сайту, та можливості його створення. За його допомогою показує як розробити інтернет-магазин [17].

Про технології подання інформації, поняття універсального коду, який працюватиме однаково в усіх браузерах, розглянуто базові конструкції технології на початку, а далі обговорюють більш складні поняття створення сайтів з боку суто мови JavaScript в роботі[10].

На прикладі інтерактивних елементів, котрі допомагають зробити сайт більш цікавим для користувача, досліджується створення сайтів суто зі сторони front-end технологій, а саме мов HTML5, CSS3 та JavaScript. Розкриваються питання помірною завантаження контенту, семантичної

розмітки й використання баз даних для формування вмісту веб-сторінок сайту з використанням бібліотеки Ext Core. [7].

Обговорені різні методи зберігання інформації: у файлах, базах даних, куках веб-браузера користувача. Розглянуто питання роботи з PHP у командному рядку, інтернаціоналізація й локалізація сайту [3].

У роботі [11] описано такі питання, як використання у веб-дизайні нових властивостей CSS3, гнучку роботу з кольором за допомогою RGBA, роботу з плаваючими елементами, використання гумової верстки й гнучких елементів дизайну, мистецтво праці з типографікою, фоновими елементами, а також масу інших аспектів з удосконалення веб-дизайну за допомогою технології CSS.

Особливу увагу приділено специфіці вживання Java Script для зв'язку із сервером та написання крос-доменних запитів при створенні веб-сайтів та веб- додатків реального часу [1].

Дослідження створення сайтів повною мірою зі сторони сервера вибудували на основі мови програмної розробки PHP, зробили опис усіх елементів і розглянули особливості синтаксису мови створення серверних сценаріїв. Вони продемонстрували процес встановлення PHP і серверу Apache. Праця розроблена таким чином, що її можна використовувати і як підручник, і як довідник для серверних веб-розробок [18].

Існує ще велика кількість наукових досліджень по сайтобудові та різноманітні думки дослідників програмування на можливості використання різних інструментів для виконання певних задач. Однак з понад сказаного, підсумовуючи зробимо висновки що основними мовами клієнтської частини сайту є HTML5, CSS3 та JavaScript, серверну частину створюють за допомогою мови розробки PHP, а для зберігання інформації та управління нею використовують бази даних і систему MySQL [3, 5, 22, 25, 29].

Розглянемо докладніше кожну технологію, які будемо використовувати при створенні GMS конструктору.

2.1. Мова розмітки вебдокументів HTML

HTML (від англ. Hyper Text Markup Language) - стандартна мова розмітки документів у Всесвітній павутині. Більшість веб-сторінок містять опис розмітки на мові HTML (або XHTML). Мова HTML інтерпретується браузерами і відображається у вигляді документа в зручній для людини формі. Мова HTML до п'ятої версії є додатком SGML (стандартної узагальненої мови розмітки) і відповідає міжнародному стандарту ISO 8879. У свою чергу XHTML є більш строгим варіантом HTML, він наслідує всі обмеження XML і, фактично, XHTML можна сприймати як додаток мови XML до області розмітки гіпертексту [28].

У всесвітній павутині HTML-сторінки, як правило, передаються браузерам від сервера по протоколах HTTP або HTTPS, у вигляді простого тексту або з використанням шифрування [32].

Текстові документи, що містять розмітку на мові HTML (такі документи зазвичай мають розширення .html), обробляються спеціальними додатками, які відображають документ в його форматованому вигляді. Такі додатки, звані «браузерами» або «інтернет-оглядачами», зазвичай надають користувачеві зручний інтерфейс запиту веб-сторінок, їх перегляду (і виведення на інші зовнішні пристрої) і, при необхідності, відправки введених користувачем даних на сервер [28].

З появою HTML5 [24] вводять кілька нових елементів і атрибутів, які відображають типове використання розмітки на сучасних веб-сайтах. Деякі з них - семантичні заміни для використання універсальних блокових (<div>) і малих () елементів, наприклад, <nav> (блок навігації по сайту), <footer> (зазвичай відноситься до нижньої частини сторінки або останньому рядку HTML коду) або <audio> і <video> замість <object> [5].

На додаток до визначення розмітки HTML5 встановлює API [2, 7], який може бути використаний з JavaScript. Можливості DOM (Document Object Model - «об'єктна модель документа» - це незалежний від платформи і мови програмний інтерфейс, що дозволяє програмам і скриптам отримати доступ до

вмісту HTML-, XHTML- і XML-документів) розширені і фактично використані властивості задокументовані. Також додані нові API, наприклад:

- елемент полотно для безпосереднього методу малювання в 2D за специфікацію Canvas 2D API Specification 1.0;
- контроль над відтворенням медіафайлів, який може використовуватися, для синхронізації субтитрів з відео;
- зберігання даних в браузері;
- File API: можливість завантаження документу через вибір (тег `<input type = "file">`) або перетягуванням (Drag-and-drop);
- Drag-and-drop: надає набір подій для кожного елемента DOM, таких як поява і знаходження в його зоні, завдяки яким розробник може інформувати користувача про необхідні дії і ідентифікатор перетягнутого файлу, що містить адресу, ім'я, тип, розмір і дату зміни;
- управління історією браузера;
- тип MIME ((Multipurpose Internet Mail Extensions - багатоцільові розширення інтернет-пошти) - стандарт, що описує передачу різних типів даних по електронній пошті, а також, в загальному випадку, специфікація для кодування інформації і форматування повідомлень таким чином, щоб їх можна було пересилати через Інтернет) і реєстрація обробника протоколу [2].

XHTML5 - це XML-серіалізація мови HTML5. Документи XML повинні бути забезпечені XML Internet media type, наприклад, `application / xhtml + xml` або `application / xml` [24]. XHTML5 вимагає суворого і правильно оформленого синтаксису XML. Вибір між HTML5 і XHTML5 зводиться до вибору типу MIME / вмісту: тип медіа, який буде обраний, визначить, який тип документа повинен бути використаний [24].

2.2. Каскадні таблиці стилів – CSS

CSS (Cascading Style Sheets - каскадні таблиці стилів) - формальна мова опису зовнішнього вигляду документа, написаного з використанням мови

розмітки переважно використовується як засіб опису, оформлення зовнішнього вигляду веб-сторінок [13].

CSS використовується творцями веб-сторінок для завдання кольорів, шрифтів, розташування окремих блоків і інших аспектів представлення зовнішнього вигляду цих веб-сторінок. Основною метою розробки CSS було розділення опису логічної структури веб-сторінки (яке проводиться за допомогою HTML або інших мов розмітки) від опису зовнішнього вигляду цієї веб-сторінки (яке тепер проводиться за допомогою формальної мови CSS) [11].

Правила CSS пишуться на формальній мові CSS і розташовуються в таблицях стилів, тобто таблиці стилів містять у собі правила CSS. Ці таблиці стилів можуть розташовуватися як у самому веб-документі, зовнішній вигляд якого вони описують, так і в окремих файлах, що мають формат CSS. Тобто ці таблиці стилів можуть бути підключені, впроваджені в описуваний ними веб-документ чотирма різними способами) [24].

1. Коли таблиця стилів знаходиться в окремому файлі, вона може бути підключена до веб-документу за допомогою тега `<link>`, розташованого в цьому документі між тегами `<head>` і `</head>`. Усі правила цієї таблиці діють протягом усього документа. Цей спосіб підключення показаний у коді) [24]:

```
<!doctype html>
<html>
  <head>
    ...
    <link rel="stylesheet" href="style.css">
  </head>
  <body>
    ...
  </body>
</html>
```

2. Коли таблиця стилів знаходиться в окремому файлі, вона може бути підключена до веб-документу за допомогою директиви `@import`, яка розташовується в цьому документі між тегами `<style>` і `</style>` та яка вказує у своїх дужках після слова `url` на адресу цієї таблиці стилів, як у коді нижче. Усі правила цієї таблиці діють протягом усього документа) [28].

```

<!doctype html>
<html>
<head>
    ....
    <style media="all">
        @import url(style.css);
    </style>
</head>
</html>

```

3. Коли таблиця стилів описана в самому документі, вона може розташовуватися в ньому між тегами `<style>` і `</style>`. Цей спосіб показаний у коді далі. Усі правила цієї таблиці діють протягом усього документа [28].

```

<!doctype html>
<html>
<head>
    ....
    <style>
        body {
            color: red;
        }
    </style>
</head>
<body>
    ....
</body>
</html>

```

4. Коли таблиця стилів описана в самому документі, вона може розташовуватися в ньому в тілі якогось окремого тега цього документа. Усі правила цієї таблиці діють тільки на вміст цього тега. Цей спосіб продемонстрований у коді [28]:

```

<!doctype html>
<html>
    <head>
        ....
    </head>
    <body>
        <p style="font-size: 20px; color: green; font-family: arial,
            helvetica, sans-serif">
            ....
        </p>
    </body>
</html>

```

У перших двох випадках до документа застосовані зовнішні таблиці стилів, а в інших двох – внутрішні таблиці стилів.

Для додавання CSS до XML-документу останній повинен містити спеціальне посилання на таблицю стилів. Наприклад:

```
<?xml-stylesheet type="text/css" href="style.css"?> [28].
```

До появи CSS оформлення веб-сторінок здійснювалося виключно засобами HTML безпосередньо всередині вмісту документа. Однак з появою CSS стало можливим принципове розділення змісту й представлення документа. За рахунок цього нововведення стало можливим легке застосування єдиного стилю оформлення для маси схожих документів, а також швидка зміна цього оформлення.

Переваги CSS полягають у наступному.

1. Кілька дизайнів сторінки для різних пристроїв перегляду. Наприклад, на екрані дизайн буде розрахований на велику ширину, під час друку меню не виводитиметься, а на ПК і стільниковому телефоні меню буде йти за вмістом.

2. Зменшення часу завантаження сторінок сайту за рахунок перенесення правил представлення даних у окремий CSS-файл. У цьому випадку браузер завантажує тільки структуру документа та дані, що зберігаються на сторінці, а представлення цих даних завантажується браузером тільки один раз і може бути закешоване (збережене).

3. Простота подальшої зміни дизайну. Не потрібно правити кожен сторінку, а лише змінити CSS-файл.

4. Додаткові можливості оформлення. Наприклад, за допомогою CSS-верстки можна зробити блок тексту, який буде обтікати зовнішній текст, або зробити так, щоб меню було завжди видно при прокручуванні сторінки [28].

Водночас у CSS існують недоліки.

1. Різне відображення верстки в різних браузерах (особливо застарілих), які по-різному інтерпретують одні й ті самі правила CSS.

2. Часто зустрічається необхідність на практиці виправляти не тільки один CSS-файл, але й теги HTML, які складним способом пов'язані із селекторами CSS, що іноді зводить нанівець простоту застосування єдиних файлів стилів і значно подовжує час редагування й тестування [24].

Найбільш повно підтримують стандарт CSS браузери, що працюють на двигунах Gecko (Mozilla Firefox), WebKit (Safari, Arora, Google Chrome) і Presto (Opera). Колись найпоширеніший браузер Internet Explorer 6 підтримує CSS не повністю. Internet Explorer 7, який вийшов через 7 років після свого попередника, хоча й значно поліпшив рівень підтримки CSS, але містить значну кількість помилок. У Internet Explorer 8 використовується новий движок, який повністю підтримує CSS 2.1 і частково – CSS 3 [11].

Для перевірки підтримки браузером веб-стандартів, у тому числі й різних частин стандарту CSS, був розроблений тест Acid. Його друга версія називається Acid2, а третя, відповідно, Acid3 [12].

Багато веб-майстрів для кросбраузерності стилів не використовують нововведення в CSS3, замінюючи їх зображеннями. Наприклад, замість заокруглення кутів використовують фонове зображення, на якому змальований цей блок без змісту (тексту) з закругленими кутами. «CSS3 – розширення CSS 2.1 – додає потужну функціональність до існуючих можливостей» [13].

У стандартах CSS від Консорціуму W3C використовується модель, у якій властивість width визначає ширину вмісту блоку, не включаючи до неї відступи й рамки. Ранні версії Internet Explorer 4 і 5, реалізували власну модель, у якій width визначає відстань між рамками блоку, включаючи внутрішні відступи – padding і рамки – border. Крім Internet Explorer 5 цю модель так само розуміють браузери Netscape 4 і Opera 7. Підтримка стандартної моделі W3C з'явилася в Internet Explorer тільки в шостій версії [13].

У розробці стандарту CSS3 для вирішення цієї проблеми введено властивість box-sizing, зі значеннями content-box для вказівки на використання стандартної моделі W3C і border-box для використання моделі Internet Explorer 5.

У браузері Mozilla Firefox за підтримки цієї властивості під власною «робочою» назвою `-moz-box-sizing` ввели ще одне значення – `padding-box`, таким чином створивши третю блокову модель, у якій `width` – це розмір вмісту та відступів блоку, які не включають рамки.

Відмінності в реалізації CSS різними браузерами змушують веб-розробників шукати рішення, як примусити всі браузери відображати сторінку однаково. CSS-фільтри дозволяють вибірково застосовувати стилі до різних елементів.

Такий поділ може збільшити доступність документа, надати велику гнучкість і можливість управління його поданням, а також зменшити складність і повторюваність в структурному вмісті. Крім того, CSS дозволяє представляти один і той же документ в різних стилях або методах виведення, таких як екранне уявлення, друковане подання, читання голосом (спеціальним голосовим браузером або програмою читання з екрану), або при виведенні пристроями, що використовують шрифт Брайля. Як відомо, HTML-документи будуються на підставі ієрархії елементів, яка може бути наочно представлена в деревовидної формі. Елементи HTML один для одного можуть бути батьківськими, дочірніми, елементами-предками, елементами-нащадками, сестринськими .

Елемент є батьком іншого елемента, якщо в ієрархічній структурі документа він знаходиться відразу, безпосередньо над цим елементом. Елемент є предком іншого елемента, якщо в ієрархічній структурі документа він знаходиться десь вище цього елемента.

В CSS можуть задаватися за допомогою селекторів не лише поодинокі елементи, але і елементи, які є нащадками, дочірніми або сестринськими елементами інших елементів.

2.3. Динамічна мова JavaScript

JavaScript (JS) - прототипна-орієнтована скриптова мова програмування.

Є діалектом мови ECMAScript. JS зазвичай використовується як вбудований мова для програмного доступу до об'єктів додатків [19].

Найбільш широке застосування знаходить в браузерях як мова сценаріїв для додання інтерактивності веб-сторінок. Основні архітектурні риси: динамічна типізація, слабка типізація, автоматичне керування пам'яттю, прототипне програмування, функції як об'єкти першого класу. На JS вплинули багато мов, при розробці була мета зробити мову схожим на Java, але при цьому легким для використання не програмістів. Мовою JS не володіє будь-яка компанія або організація, що відрізняє його від ряду мов програмування, використовуваних в Інтернет [15].

Мова JS використовується для:

- написання сценаріїв веб-сторінок для надання їм інтерактивності;
- створення односторінкових веб-застосунків (ReactJS, AngularJS, Vue.js);
- програмування на стороні сервера (Node.js);
- стаціонарних застосунків (Electron, NW.js);
- мобільних застосунків (React Native, Cordova);
- сценаріїв у прикладному ПЗ (наприклад, у програмах зі складу Adobe Creative Suite чи Apache JMeter);
- всередині PDF-документів та ін. [10].

У листопаді 1996 року Netscape заявила, що відправила JS в організацію Ecma International для розгляду мови як промислового стандарту. У результаті подальшої роботи з'явилась стандартизована мова з назвою ECMAScript. У червні 1997 року, Ecma International опублікувала першу редакцію специфікації ECMA-262. Рік по тому, у червні 1998 року, щоб адаптувати специфікацію до стандарту ISO/IEC-16262, були внесені деякі зміни та випущена друга редакція. Третя редакція побачила світ у грудні 1999 року [8].

Четверта версія стандарту ECMAScript так і не була закінчена, тому четверта редакція не вийшла. Натомість, п'ята редакція з'явилася в грудні 2009 року.

У червні 2015 року вийшла шоста версія, починаючи з якої комітет ECMAScript прийняв рішення перейти на щорічні оновлення, і нова версія отримала назву ES2015. Вона отримала цілу низку нововведень, серед яких: об'єкт Promise для зручного асинхронного виконання коду, деструктуруюче присвоювання, стрілочні функції, функції-генератори, шаблонні рядки, оператори оголошення змінних `let` та `const` тощо [10].

Версія ES2016 вийшла у червні 2016 року, серед нововведень оператор піднесення до ступеня `**` та метод `Array.prototype.includes`, який перевіряє, чи міститься переданий аргумент у масиві.

Версія ES2017, що вийшла у червні 2017 року, й до сьогодні є актуальною версією стандарту, яка додала можливість використання асинхронних функцій, `ком`, які висять у параметрах функцій, об'єкта `Atomsics`, декількох нових методів для роботи з рядками [10].

JS наразі є однією з найпопулярніших мов програмування в інтернеті. Але спочатку багато професійних програмістів скептично ставилися до мови, цільова аудиторія якої складалася з програмістів-аматорів. Поява AJAX змінила ситуацію та повернула увагу професійної спільноти до мови, а подальші модифікації мови за стандартами ES2015 та ES2017 внесли багато корисних можливостей, яких не вистачало для ефективного програмування. „Уперше про AJAX заговорили після появи в лютому 2005 року статті Джесі Джеймса Гарретта (Jesse James Garrett) «Новий підхід до Вебдодатків»» [34]. У результаті були розроблені та покращені багато практик використання JS (зокрема, тестування та налагодження), створені бібліотеки та фреймворки, поширилося використання JS поза браузером. «Суть технології AJAX, як це і впливає з її назви, полягає в створення запитів сервера, які виконуються в асинхронному режимі. Це означає, що серверна частина веб-додатків, що використовує AJAX, працює незалежно від клієнтської частини» [34].

«Оскільки JavaScript є мовою, що інтерпретується, дуже часто він позиціонується як мова сценаріїв, а не як мова програмування, при цьому мається на увазі, що мови сценаріїв простіше й більшою мірою орієнтовані не на програмістів, а на звичайних користувачів» [10, с. 21].

Назва AJAX – це акронім, що розкривається як Asynchronous JS and XML і що означає асинхронний JS і XML. «Якщо ця назва, на ваш погляд, мало про що говорить, ми погодимося з вами. Простіше кажучи, можна вважати, що AJAX – це «JavaScript з розширеними правами», оскільки за своєю суттю ця технологія є сценаріями на мові JavaScript, які в міру необхідності у фоновому режимі виконують запити до сервера і отримують додаткові дані, оновлюючи окремі частини сторінки й тим самим виключаючи необхідність повторного її завантаження цілком» [29, с. 24].

JS має низку властивостей об'єктно-орієнтованої мови, але завдяки концепції прототипів підтримка об'єктів у ній відрізняється від традиційних мов об'єктно-орієнтованого програмування (ООП). Крім того, JS має ряд властивостей, притаманних функціональним мовам, – функції як об'єкти першого класу, об'єкти як списки, каррінг, анонімні функції, замикання (closures), – що додає мові додаткову гнучкість.

JS має C-подібний синтаксис, але в порівнянні з мовою Cі має такі докорінні відмінності:

- об'єкти з можливістю інтроспекції та динамічної зміни типу через механізм прототипів;
- функції як об'єкти першого класу;
- обробка винятків;
- автоматичне наведення типів;
- автоматичне прибирання сміття;
- анонімні функції [29].

JS містить декілька вбудованих об'єктів: Global, Object, Error, Function, Array, String, Boolean, Number, Math, Date, RegExp. Крім того, JS містить набір вбудованих операцій, які не обов'язково є функціями або методами, а також

набір вбудованих операторів, що управляють логікою виконання програм [33]. Синтаксис JS в основному відповідає синтаксису мови Java (тобто, зрештою, успадкований від C), але спрощений порівняно з ним, щоб зробити мову сценаріїв легкою для вивчення.

2.3.1. *jQuery*

jQuery – бібліотека JS, що фокусується на взаємодії JS і HTML. Бібліотека jQuery допомагає легко отримувати доступ до будь-якого елементу DOM, звертатися до атрибутів і вмісту елементів DOM, маніпулювати ними. jQuery надає зручний API для роботи з AJAX [34].

Точно так же, як CSS відокремлює візуалізацію від структури HTML, JQuery відокремлює поведінку від структури HTML. Наприклад, замість прямої вказівки на обробник події натискання кнопки управління передається JQuery, яка ідентифікує кнопки і потім перетворює його в обробник події кліка. Такий поділ поведінки і структури також називається принципом ненав'язливого JS [28].

Бібліотека jQuery містить функціональність, корисну для максимально широкого кола завдань. Проте, розробниками бібліотеки не ставилося завдання суміщення в jQuery функцій, які підійшли б усюди, оскільки це призвело б до великого коду, велика частина якого не затребувана. Тому була реалізована архітектура компактного універсального ядра бібліотеки і плагінів. Це дозволяє зібрати для ресурсу саме ту JS-функціональність, яка на ньому була б затребувана [26].

jQuery надає допоміжний метод `post`, призначений для відправки даних сервера. Метод `post` отримує кілька параметрів (у числі яких URL-адреса, за якою відправляється інформація), передану інформацію та функцію-обробник, яка виконується після завершення відправки POST [19].

Синтаксис JQuery розроблено, щоб зробити орієнтування у навігації зручнішим завдяки вибору елементів DOM, створенню анімації, обробки подій і розробки AJAX-застосувань. JQuery також надає можливості для розробників у створенні плагінів у верхній частині бібліотеки JavaScript.

Використовуючи ці об'єкти, розробники можуть створювати абстракції для низькорівневої взаємодії та створювати анімацію для ефектів високого рівня [14].

Плюси jQuery:

- малий розмір дистрибутива;
- низький поріг входження, вичерпна документація в інтернеті;
- лаконічний синтаксис;
- легко розширюваний синтаксис.

Мінуси jQuery:

- уповільнена робота програм;
- проблеми сумісності з браузером.

2.4. Скриптова мова вебсценаріїв PHP

PHP - технологія розробки сценаріїв, що включає: CGI-інтерфейс, інтерпретатор мови; набір функцій для доступу до баз даних і різних об'єктів WWW.

PHP був задуманий в кінці 1994 року Расмусом Лердорфом (Rasmus Lerdorf). Ранні невипущені версії використовувалися на його домашній сторінці для того, щоб стежити за тим, хто переглядав його інтерактивне резюме. Перша використовувана версія стала доступна на початку 1995 року і була відома як Personal Home Page Tools. Вона складалася з дуже спрощеного движка синтаксичного аналізатора, який розумів тільки кілька спеціальних макрокоманд і ряд утиліт, які потім були використані на домашніх сторінках [5].

В даний час прижилася інша розшифровка цієї аббревіатури: Hypertext Preprocessor. Досить важко дати будь-яку статистику розвитку даної мови, але 26 листопада 2020-го була випущена PHP версії 8.0 [6]. Головними нововведеннями стали: підтримка union-типів [2], JIT-компіляція і атрибути (також відомі як анотації) [6].

Менеджер проекту PHP в Microsoft Дейл Хирт (Dale Hirt), в розсилці php.internals випустив повідомлення про те, що після випуску версії PHP 8.0 Microsoft припинить підтримку розробки цієї мови програмування для Windows. Фахівці Microsoft займалися компіляцією бінарних версій інтерпретатора для ОС Windows і тестуванням їх безпеки. У співтоваристві розробників PHP повідомили, що вживе всіх необхідних заходів, щоб знайти найближчим часом альтернативний варіант для організації підтримки PHP 8.0 і вище для Windows, своїми силами.

В основі своєї синтаксис PHP дуже схожий на синтаксис C, Java і Perl, проте простіше цих мов. Має відкритий вихідний код. PHP, як і всі процедурні мови, можна розділити на, власне, мову-інтерпретатор і бібліотеку функцій.

Існує велика кількість інструментальних засобів для PHP: інтерфейси до всіх популярних СУБД, до поштових протоколів, до пам'яті, що, до графічних файлів, до архівів і безліч інших інструментів. Найчастіше PHP-сценарії вбудовані в HTML-розмітку всередині спеціальних тегів `<? Php?>`. Під час запиту документа, що має PHP-сценарії, на сервері відбувається виконання коду, а користувач отримує в браузері «чистий» HTML. Таким чином, PHP-сценарії вирішують все ті завдання, які характерні для типових CGI-додатків.

Крім обмежувачів `<? Php?>`, допускається використання скороченого варіанту `<? ?>`. Крім того, до версії 7.0 допускалося використання обмежувачів мови програмування ASP `<%%>` і `<script language = "php"> </script>`. Робота скорочених конструкцій визначається в конфігураційному файлі `php.ini`.

Імена змінних починаються з символу `$`, тип змінної оголошувати не потрібно. Імена змінних і констант чутливі до регістру символів. Імена класів, методів класів і функцій до регістру символів не чутливі. Змінні обробляються в рядках, ув'язнених в подвійні лапки, і heredoc-рядках (рядках,

створених за допомогою оператора <<<). Змінні в рядках, ув'язнених в одинарні лапки, не обробляються.

PHP розглядає перехід на новий рядок як пробіл, так само як HTML і інші мови з вільним форматом. Інструкції поділяються за допомогою крапки з комою (;), за винятком деяких випадків, після оголошення конструкції if / else і циклів.

Починаючи з п'ятої версії PHP має повну підтримку ООП. Робота з класами була оптимізована і тепер такий код працює досить швидко.

Клас у PHP оголошується за допомогою ключового слова class. Методи і властивості класу можуть бути загальнодоступними (public, за замовчуванням), захищеними (protected) і прихованими (private). PHP підтримує всі три основні механізми ООП - інкапсуляцію, поліморфізм підтипів і спадкування (батьківський клас вказується за допомогою ключового слова extends після імені класу). Підтримуються інтерфейси (ставляться у відповідність з допомогою implements). Дозволяється оголошення фінальних, абстрактних методів і класів. Множинне спадкування класів не підтримується, проте клас може реалізовувати декілька інтерфейсів. Для звернення до методів батьківського класу використовується ключове слово *parent*.

Починаючи з версії 5.4.0 множинне спадкування може бути реалізовано за допомогою механізму особливостей (Trait). Особливості схожі на домішки (Mixins), за винятком того що для них не можна безпосередньо створити екземпляр. Повторне використання коду укладено у використанні коду особливості в декількох класах. Допускається використовувати в одному класі кілька особливостей. Механізм особливостей має засіб вирішення конфліктів імен. При запуску програми код особливості буде «вкомпільован» у код, який містить його клас[5].

PHP - це кроссплатформена технологія. Дистрибутив PHP доступний для більшості операційних систем, включаючи Linux, багато модифікації Unix (наприклад, HP-UX, Solaris і OpenBSD), Microsoft Windows, Mac OS X,

RISC OS, і багатьох інших. PHP підтримує більшість найбільш популярних вебсерверів: Apache, Microsoft Internet Information Server, Microsoft Personal Web Server, Netscape, iPlanet, Oreilly Website Pro, Caudium, Xitami, OmniHTTPd і інші. Для більшості серверів PHP поставляється в 2-х варіантах - як модуль і в якості CGI-інтерпретатора. Крім цього, програмуючи на PHP, розробник може віддавати перевагу як процедурного, так і об'єктно орієнтованого програмування [25].

PHP здатний генерувати не тільки HTML-документи, а й зображення різних форматів, файли PDF і Flash. Він здатний формувати дані в будь-якому текстовому форматі, включаючи XHTML і XML. PHP підтримує роботу з ODBC і велика кількість баз даних: MySQL, PostgreSQL, Adabas D, InterBase, dBase, FrontBase, SQLite, Empress, mSQL, Solid, FilePro, Direct MSSQL, Sybase, Hyperwave, Velocis, IBM DB2, ODBC, Unix dbm, Informix, Oracle, DBX, Ingres, Ovrmos [12]. Можливе створення PHP-сценаріїв для роботи з протоколами LDAP, IMAP, SNMP, NNTP, POP3, HTTP, COM (на платформах Windows), WDDX і багатьма іншими [9].

2.5. Особливості застосування серверів БД у вебтехнологіях

Термін «сервер баз даних» зазвичай використовують для позначення всієї СУБД, заснованої на архітектурі «клієнт-сервер». Сервер БД обслуговує базу даних і відповідає за цілісність і збереження даних, а також забезпечує операції введення-виведення при доступі клієнта до інформації. Більшість СУБД використовують мову SQL (Structured Query Language - мова структурованих запитів), так як він зручний для опису логічних підмножин БД [20]. Призначення SQL [3]:

- створення БД і таблиці з повним описом їх структури;
- виконання основних операцій маніпулювання даними (вставка, модифікація і видалення даних з таблиць);
- виконання простих і складних запитів.

Одна з ключових особливостей мови SQL полягає в тому, що з її допомогою формуються запити, що описують, яку інформацію з бази даних необхідно отримати, а шляхи вирішення цього завдання програма визначає сама.

Кожен сервер БД може працювати на певних типах комп'ютерів і мереж. Операційними системами серверів можуть бути MsDOS, OS / 2, Xenix, Unix, Dec VMS. Робочі станції користувачів зазвичай працюють під управління MsDOS, OS / 2, Microsoft Windows, Xenix, Unix. Існують можливості змішаного використання різних ОС [32]. Велика частина SQL-серверів може зберігати опис БД в системному каталозі, який зазвичай доступний користувачам. Для звернення до цього каталогу використовуються SQL-запити. Реляційні СУБД можуть використовувати інформацію, що зберігається в системному каталозі для оптимізації SQL-запитів. Розмір однієї бази даних на цих серверах може сягати мільйона терабайт [14].

Найбільш поширеними в даний час серверами є SQL SERVER (Microsoft), MySQL, SQL BASE SERVER, Oracle SERVER (Sun), IBM DB2, Informix.

2.5.1. MySQL

MySQL - вільна система керування базами даних (СКБД). MySQL є власністю компанії Oracle Corporation, що отримала її разом з поглиненої Sun Microsystems, що здійснює розробку і підтримку додатка [3].

MySQL є рішенням для малих і середніх додатків. Входить до складу серверів WAMP, AppServ, LAMP і в портативні збірки серверів Денвер, ХАМРР. Зазвичай MySQL використовується як сервер, до якого звертаються локальні або видалені клієнти, проте в дистрибутив входить бібліотека внутрішнього сервера, що дозволяє включати MySQL в автономні програми [25].

Гнучкість СКБД MySQL забезпечується підтримкою великої кількості типів таблиць: користувачі можуть вибрати як таблиці типу MyISAM, що

підтримують повнотекстовий пошук, так і таблиці InnoDB, що підтримують транзакції на рівні окремих записів. Більш того, СКБД MySQL поставляється із спеціальним типом таблиць EXAMPLE, що демонструє принципи створення нових типів таблиць [3]. Завдяки відкритій архітектурі і GPL-ліцензуванню, в СКБД MySQL постійно з'являються нові типи таблиць.

MySQL портована на велику кількість платформ: AIX, BSDi, FreeBSD, HP-UX, Linux, Mac OS X, NetBSD, OpenBSD, OS / 2 Warp, SGI IRIX, Solaris, SunOS, SCO OpenServer, SCO UnixWare, Tru64, Windows 7, XP, 10. Існує також порт MySQL до OpenVMS [3, 25]. Важливо відзначити, що на офіційному сайті СКБД для вільного завантаження надаються не тільки вихідні коди, а й відкомпільовалися і оптимізовані під конкретні операційні системи готові виконувати модулі.

MySQL має API для мов Delphi, C, C ++, Ейфель, Java, Лисп, Perl, PHP, PureBasic, Python, Ruby, Smalltalk, Компонентний Паскаль і Tcl бібліотеки для мов платформи .NET, а також забезпечує підтримку для ODBC за допомогою ODBC-драйвера MyODBC [25].

2.6. Висновки до розділу 2

Виконане вище дослідження показало, що в технологіях CSS3, MySQL., JS і PHP застосовується підхід вбудовування програмного коду в шаблони HTML-сторінок. При запиті шаблони заповнюються динамічним вмістом, зазвичай створюваним інтерпретованою мовою сценаріїв. Підхід на основі інтерпретованих сценаріїв надзвичайно зручний при розробці вебдодатків. При розробці складних програмних систем варіант вбудовування коду в шаблони сторінок ускладнює взаємодію між компонентами і ускладнює реалізацію складної архітектури.

Аналіз показав, що кожна з представлених технологій має переваги і недоліки, і, як наслідок, свою область застосування. Тому поставлене завдання розробити інструмент редагування, видалення та розробки шаблонів коду сайту, автоматичної кросбраузерності для властивостей CSS, будемо вирішувати обраними технологіями програмування.

РОЗДІЛ 3

РОЗРОБКА ДИНАМІЧНОГО ГЕНЕРАТОРА ВЕБ-САЙТІВ

3.1. Загальний план розробки динамічного генератора веб-сайтів

3.1.1. Визначення функціоналу динамічного генератора веб-сайтів

При дослідженні предметної області у першому розділі бакалаврської роботи дійшли до висновку що для успішної підтримки функціонування багаторівневої системи веб-сайтів з використанням дешевих серверних послуг та підвищеним рівнем безпеки необхідні нові інструменти. Функціональні вимоги засобу зводяться до вимог що до інструментів, які повинні автоматично додавати префікси кросбраузерності та надавати можливість відкриття, редагування і збереження файлів з розширенням *.htm, *.css, *.js. Також програмне застосування повинно забезпечувати роботу з шаблонами коду: створення нових, редагування існуючих та видалення старих шаблонів. Додаток працюватиме під операційними системами WINDOWS 7, XP та 10.

Приведені технології мають свої сильні та слабкі сторони, та беручи до уваги всі засоби та технології зупинитись на тому що статичні сторінки мають безумовну перевагу у швидкості та безпеці. При цьому можна розширити розуміння статичної сторінки перейшовши від простої HTML сторінки яка віддається до браузеру користувача безпосередньо такою як вона є до більш складної структури, коли сторінка все ж генерується перед поверненням до користувача та її зміст та стан може бути заданий лише за допомогою зовнішнього контролю і не може бути змінений навіть якщо у злоумисника є доступ до файлів проекту. Така псевдо статичність при якій все ж відбувається накладення схеми даних на певний шаблон, ставить собою на меті убезпечення даних клієнту від несанкціонованого змінення.

При цьому окрім змінення важливим моментом являється такий стан кінцевого клієнта, до якого звертається користувач, що жодні данні не можуть зберігатись на ньому безпосередньо, зберігаються в зашифрованому вигляді або у вигляді надлегких JSON файлів відповідно до мети мережі та рівня

необхідної безпеки заданого при її розгортанні. Часто можливими приводами для блокування певних сайтів є їх вміст, авторитарні режими по всьому світу блокують доступ до інформації за допомогою судових рішень,

Раціональним рішенням є часткова або повна відмова від збереження даних на ресурсах які знаходяться під загрозою закриття або видалення. Окрім втрати інформації через фізичний або віртуальний доступ до серверу та блокування ресурсу, атака на інформаційну мережу може здійснювати за допомогою так званих DDOS атак (Distributed Denial-of- service attack) так званих атак на відмову в обслуговуванні. Під такою атакою розуміється напад на комп'ютерну систему з наміром зробити комп'ютерні ресурси недоступними користувачам, для яких комп'ютерна система була призначена. Одним із найпоширеніших методів нападу є насичення атакованого комп'ютера або мережевого устаткування великою кількістю зовнішніх запитів (часто безглузвих або неправильно сформульованих) таким чином атаковане устаткування не може відповісти користувачам, або відповідає настільки повільно, що стає фактично недоступним. Тож при критичній необхідності при розповсюдженні певної інформації ризики мультиваріативні і якщо гостро стоїть необхідність у миттєвій віддачі новин чи даних мережа має мати у собі «сплячі» елементи які неактивовані в даний момент і можуть бути введені в експлуатацію при необхідності. Так вимкнені клієнти не можуть бути просто заблоковані за допомогою адміністративного чи іншого тиску через те, що, як було відмічено вище, не зберігають жодної інформації та не мають жодного аналогу стартової сторінки. Весь акцент системи лежить на розподіленості, маскуванні та на властивості працювати з видаленими даними.

Розглянувши всі ввідні виникає питання чим буде відрізнятись така мережа сайтів або окремий екземпляр від банального скрипту RSS стрічки налаштованого на певне джерело який би просто робив окремий внутрішній запит до нього при запиті з браузера. Відмінність в тому що і сама конфігурація і програмні властивості клієнту можуть бути отримані як дані, навіть самі джерела контенту можуть бути отримані з конфігурації, клієнт

може отримати свої налаштування не лише від певного серверу адміністрування але й може сам отримати у вигляді даних модулі контролю для керування іншими клієнтами або модулі та данні для того щоб клієнт сам став джерелом даних для інших членів мережі (рис.3.1).

Рис.3.1. Варіанти використання кожного окремого клієнту

Варто зазначити що відокремлюється роль джерела даних та серверу управління одне від одного, звичайно у класичній REST системі (Рис.3.2) це може бути одним і тим же ресурсом і така схема дійсно може працювати. Робота на конфігурації клієнта може бути завантажена з будь якого засобу управління, десктопний клієнт, встановлена в веб панель адміністрування чи простий запит з командної строки.

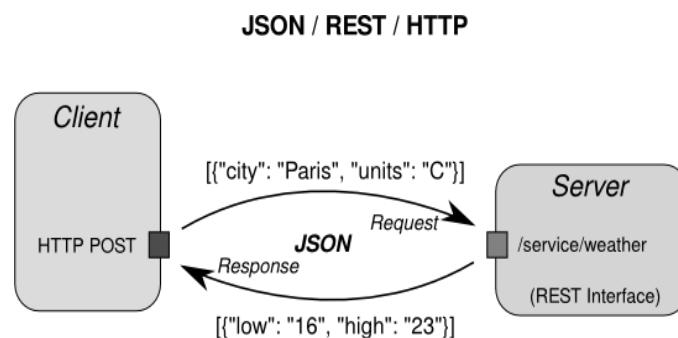

Рис.3.2. Загальна схема REST роботи клієнта та сервера

Маючи певний набір властивостей сформулюємо визначення. Під динамічним генератором веб-сайтів розуміють клієнт-серверну архітектуру в якій клієнт конфігурації може виглядати як будь яка система здатна надсилати POST запити та виконує роль CMS яка змінює стани своїх клієнтів, видаляє чи змінює вміст або функціональне призначення. На клієнтському домені встановлено, базовану на метапрограмуванні систему яка може за командою від сервера змінювати не лише вміст але й власну структуру. Задля спрощення системи та збільшення можливостей можливо щоб вміст сторінок, конфігурацій безпосередньо у серверному кешу або за допомогою гнучкої системи у форматі JSON файлів для розгортання на більш простих серверах.

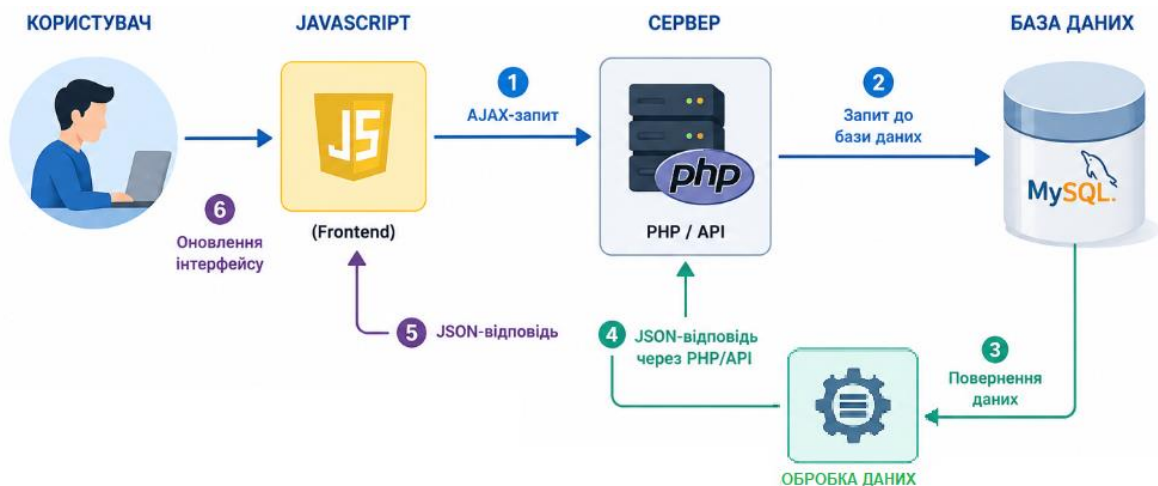

Рис.3.3. Схема взаємодії

Виконуючи команди зміни контенту по регіонам чи сегментам адміністратор динамічного генератора впливає на цілу мережу ресурсів. На прикладі лендінгів можемо використовувати перелінковку та зміну SEO параметрів щоб швидко реагувати на зміни у кон'юктурі ринку. В такому разі клієнти не будуть в повну міру статичними в плані програмного забезпечення яке буде на них встановлено, та динамічне керування буде більш гнучким ніж проста зміна вмісту десятків веб-сайтів через систему автоматизації роботи з

FTP, адже в такій ситуації все ж комусь доведеться у ручному чи напівавтоматичному режимі вносити правки у всі ці сторінки.

Розглянемо переваги такої моделі перед звичним мультисайтінгом. Динамічний генератор дозволить задіяти не лише зміну контенту на одному з наших клієнтів, як це пропонують деякі системи для цього пристосовані, але й саму сутність нашого віддаленого клієнту, в тому числі і його функцію, створити на ньому окремі нові веб-сервіси для провадження наступних запитів. За допомогою метапрограмування можна розширювати функціональні можливості керованих доменів.

Вище була розглянута push-схема циркуляції даних яка потребує внесення змін у клієнтські домени за спеціальною командою. На противагу їй pull-схема влаштовує роботу таким чином коли налаштовані клієнти самі опитують сервери, на наявність змін у налаштуваннях чи контенту, за такою схемою ми можемо позбавити клієнти POST інтерфейсів які можуть бути не безпечними у певних ситуаціях, і організувати з них мережу «слухачів» які б змінювали свій стан періодично за внутрішнім розкладом.

В сучасному світі інформація набуває особливої цінності не лише завдяки бізнес процесам, на тлі розширення глобального громадянського суспільства, захист та поширення даних мають дуже високу актуальність. Якщо ви хочете зберегти доступ до певного контенту поширюючи його по сотням доменів чи просто прагнете відокремити своїх потенціальних споживачів в новій рекламній кампанії, методика динамічної генерації веб-сайтів дозволить зробити цю роботу зручною та ефективною

3.1.2. Постановка завдання

При вирішенні поставленого завдання бакалаврського дослідження розроблено концепції інструментів, які ефективно вирішують проблеми проєктування. Детально розглянуті головні технології програмування та виявлено найбільш дійові їх представники. На їх основі спроектовано нові інструменти розробки веб-додатків. При дослідженні проведено аналіз питання процесу розробки сайтів, виявлено слабкі місця, що потребують

удосконалення й автоматизації. Сформовано вимоги до програмного засобу та його функціональних можливостей й завданнях які він буде вирішувати.

Для програмної реалізації обрано мови програмування JavaScript та PHP, а в якості скриптових мов - CSS і HTML останніх стандартів. Загальні вимоги до ПЗ, що розроблюється, складаються з вимог до операційної системи, до зручності інтерфейсу, а також вимог до функціональної складової частини.

Функціональні вимогу засобу зводяться до створення інструментів, які повинні надавати можливість відкриття, редагування і збереження файлів з розширенням *.htm, *.css, *.js. та автоматично додавати префікси кросбраузерності.

Одним з найскладніших моментів у роботі верстальника сайтів є забезпечення сумісності з безліччю браузерів – програмами для перегляду веб-сторінок (так звана кросбраузерність) [13, 20]. Браузери можуть інтерпретувати по-своєму одні й ті самі елементи розмітки або правила CSS, у результаті чого деякі користувачі можуть побачити вміст не так, як задумував дизайнер і очікує побачити замовник. «Існує більше 130 властивостей CSS, кожне з яких відповідає за певний аспект відображення елемента» [28, с. 57].

Далі готові файли передають програмісту. Програмування сайту може здійснюватися як «з нуля», використовуючи фреймворк, так і на основі CMS – системи управління сайтом. Веб-розробники часто називають CMS «движком». Вибір мови програмування у цьому випадку – питання непринципове.

Завершальним етапом розробки є тестування. Воно може включати в себе найрізноманітніші перевірки: вид сторінки зі збільшеними шрифтами, за різними розмірами вікна браузера, а також юзабіліті-тестування [5, 12, 16, 22, 30, 34].

Виявлені помилки відправляються на виправлення до тих пір, поки не будуть усунені. Терміни контролює менеджер проекту. Також на цьому етапі залучають до роботи дизайнера, щоб він провів авторський нагляд.

Файли сайту розміщують на сервері провайдера й виробляють потрібні налаштування. На цьому етапі сайт закритий для відвідувачів.

Внутрішня SEO-оптимізація починається з визначення семантичного ядра. Тут визначаються такі ключові слова, які дозволять залучити найбільш зацікавлених відвідувачів та за якими виграти конкуренцію простіше. Потім ці слова вносяться до сайту. Тексти, посилання, інші теги адаптуються так, щоб пошукові системи могли їх успішно знаходити за ключовими словами.

Зовнішня SEO-оптимізація зводиться, як правило, до побудови структури вхідних посилань. Це власне і є розкрутка. SEO-оптимізація поділяється на «білу» та «чорну» (таку, після якої сайт за два тижні потрапляє в топ, а потім у бан пошукових систем). Справжня, «біла» SEO-оптимізація – це трудомісткий і тривалий процес, вартість якого може в кілька разів перевищувати витрати на створення сайту.

Замовник або його довірена особа переглядають готовий проект і, якщо їх усе влаштовує, підписують документи про здачу проекту.

Також на цьому етапі проводиться навчання представника замовника навичкам роботи в адміністративній зоні сайту.

Кросбраузерність – це властивість сайту відображатися й працювати у всіх популярних браузерах ідентично [25, с. 96]. Під ідентичністю розуміється відсутність розвалів верстки та здатність відображати матеріал з однаковим ступенем читабельності. Всі вище перелічені етапи розробки будуть спрощені при впровадженні нашого програмного продукту.

3.2. Проектування та розробка основних інструментів ПЗ

В розробці використано мови програмування JS та PHP, а в якості скриптових мов - CSS і HTML останніх стандартів. Застосування повинно забезпечувати роботу з шаблонами коду: створювати нові, редагувати існуючі та видаляти старі шаблони. Додаток працює під операційними системами WINDOWS XP та 10.

Етапи розробки прототипів представляє собою створення маленьких програм, які розроблені суто для тестування функції інструментів. Для кожного інструменту створено унікальну програму, яка ізольовано може протестувати основні та додаткові функції ПЗ.

Розглянемо реалізацію функціональної можливості використання операції drag and drop над будь-яким об'єктом веб-системи. Код програми представлено у *додатку А*. Функція приймає три аргументи:

- елемент, для якого треба зробити операцію переміщення;
- контейнер, у якому знаходиться елемент для переміщення;
- функція, яка буде виконуватись, коли операцію drag and drop буде завершено.

Перші два названі аргументи є обов'язковими, на відміну від третього. На початку роботи для елемента, який передається першим аргументом, додаються функції, що реагуватимуть на подію активація кнопкою мишки на елемент. Далі визначаються координати елемента відносно верхнього лівого кута екрана браузера. Потім йде перевірка на наявність атрибуту js-drag-and-drop. Якщо його немає, то елемент копіюється та вставляється у контейнер перед своїм оригіналом, далі йде виклик цієї самої функції. Після перевірки елемента дописується атрибут js-drag-and-drop зі значенням true. Цей елемент має абсолютне позиціонування. На рисунку 3.4 показано роботу функції drag and drop.

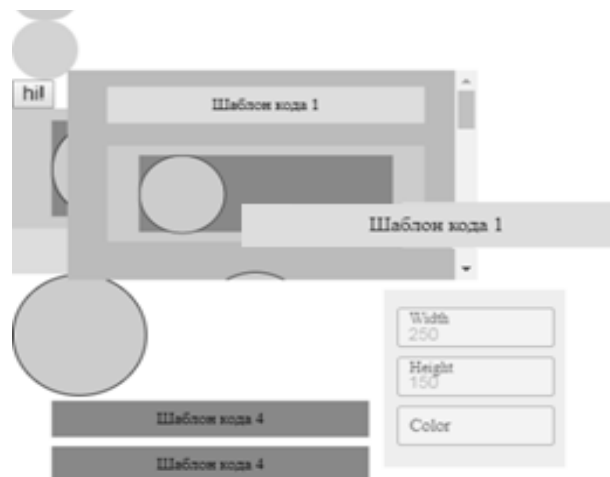

Рис. 3.4. Виконання функціоналу drag and drop

Для встановлення координати елемента в положення курсору миші, викликається внутрішня функція, для документа створюються події переміщення курсору та деактивація кнопки миші. Остання подія створюється і для елемента переміщення.

Коли користувач деактивує кнопку миші, усі створені події анулюються та викликається функція, яка була передана третім аргументом, якщо вона була передана.

3.3. Розробка програмного коду ПЗ

Директорія проекту складається з трьох основних папок та файлу головної сторінки. Папки називаються `interface`, `modules` та `projects`. У папці `interface` містяться файли коду, які відповідають за інтерфейс усієї розробки. Усі сторінки та інформація стосовно налаштування виду додатку й залежностей міститься у файлі з розширеннями `.json`. Вони можуть бути кастомізовані на розсуд користувача системи.

Надано перевагу файлам для вмісту інформації, щоб комплекс можна було легко переносити на різні машини та не треба було з'єднувати його з базою даних.

Папка `modules` містить у собі модулі всіх файлів, які відповідають за функціональну роботу програми. Робота всіх інструментів і форм залежить від цієї папки.

Остання папка з назвою `projects` включає в себе папки з проектами, які розробляються в програмному додатку.

Основні файли, з якими працює програмний комплекс, мають розширення `*.html`, `*.css` та `*.js`. Файли з розширенням `.html` призначені для вмісту розмітки коду сайту. Розмітка являє собою структуру сайту – те, як інформація подана на веб-сторінці. Розмітка сторінки складається з тегів. Кожен тег є об'єктом DOM та має власні атрибути. Атрибути – це властивості об'єкту. Вони можуть зберігати різноманітну інформацію, наприклад, про

адресу ресурсу, на який веде певне посилання чи адресу зображення, яке потрібно завантажити. DOM – це аббревіатура, що розшифровується як об’єктна модель документа. За допомогою моделі браузер взаємодіє зі сторінкою та надає можливість оформлювати її.

Файли з розширенням *.css містять у собі весь код, який відповідає за стилі оформлення сайту. Код оформлення записаний за спеціальними правилами. Спочатку йде селектор елемента, який необхідно оформити. Далі у фігурних дужках через двокрапку попарно написані властивості та їх значення. Властивості відповідають за те, що потрібно змінити в об’єкті на веб-сторінці, а значення показують, як саме цю властивість буде змінено. Наприклад, властивість color відповідає за колір тексту в елементі та може приймати будь-які значення кольору. У CSS можна задати колір за допомогою rgb системи, шістнадцяткового номеру та назви англійськими літерами. Також існує спосіб написання кольору за допомогою функції rgba, у яку третім аргументом передають значення каналу альфа, який відповідає за прозорість елемента. Перші три канали – це скорочення від слів red, green, blue. Ці канали приймають також інтенсивність кольору цифрою від 0 до 256.

Система має два режими взаємодії текстовий та візуальний. В текстовому режимі (рис 3.5), система надає користувачу можливість редагувати основні файли проєкту вручну (будь то файл розширення *.js, *.html, *.css, тощо). Переключатись між файлами можна користуючись вкладками (рис. 3.6), які заповнюються згідно заповненню папки проєкту.

Рис. 3.5. Головна сторінка веб-конструктора (в текстовому режимі)

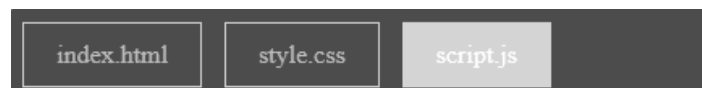

Рис. 3.6. Вкладки текстового редактору

Застосовуючи концепцію WYSIWYG(What You See Is What You Get), візуальний режим (рис 3.7), дозволяє редагувати проєкт використовуючи заздалегідь створені шаблони елементів.

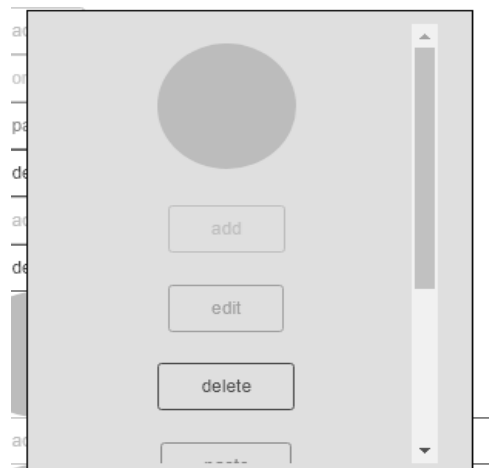

Рис. 3.7. Візуальний режим редагування

Основною особливістю режиму є використання вже зазначеної та описаної функції drag and drop.

Інтерактивне меню функцій у нижній частині сайту анімоване завдяки скрипту circleMenu.js, код якого наведено нижче:

```
var htmlItems = doc.querySelectorAll('.circle-menu .cm--item'),
    objItems = Object.create(null);
if(htmlItems.length > 0) {
    for (var i = htmlItems.length - 1; i > -1; i--) {
        objItems[htmlItems[i].getAttribute('data-name')] =
htmlItems[i];
    }
    objItems['menu'].onclick = function() {
        if(objItems['project'].className.indexOf('cm-p') === -1) {
            objItems['project'].className += ' cm-p';
            objItems['template'].className += ' cm-t';
        } else {
            closeMenu();
        }
    };
    objItems['project'].onclick = function() {
        objItems['p-new'].className += ' cm-p-n';
        objItems['p-open'].className += ' cm-p-o';
    };
    objItems['template'].onclick = function() {
        objItems['t-new'].className += ' cm-t-n';
        objItems['t-settings'].className += ' cm-t-s';
    };
    objItems['p-new'].onclick = function() {
        closeMenu();
        modalPNew.className += ' visible-modal';
    };
    objItems['p-open'].onclick = function() {
        closeMenu();
        modalPOpen.className += ' visible-modal';
    };
    objItems['t-new'].onclick = function() {
        closeMenu();
        modalTNew.className += ' visible-modal';
    };
    objItems['t-settings'].onclick = function() {
        closeMenu();
        modalTSettings.className += ' visible-modal';
    };
}
function closeMenu() {
    for (var i = htmlItems.length - 1; i > -1; i--) {
        htmlItems[i].className = 'cm--item';
    }
}
```

У якості допоміжних форм та модальних вікон були створені наступні компоненти веб-додатку:

- вікно створення шаблону (рис.3.8), що дозволяє додавати до системи новий вид шаблону, вказавши назву, селектори, HTML код та стилі CSS;

Рис.3.8. Вікно створення шаблону

- вікно редагування параметрів шаблону (рис.3.9) – візуальний редактор шаблону дозволяє редагувати поточний вид шаблону в системі;

Рис.3.9. Вікно редагування параметрів шаблону

- модальне вікно створення проєкту (рис.3.10), яке дозволяє створювати проєкти з системи (поточний вид шаблону за замовчуванням імпортується в новий проєкт);

Рис.3.10. Вікно створення проєкту

- модальне вікно відкриття проєкту (рис.3.11) – відповідає за відкриття та видалення проєктів з системи.

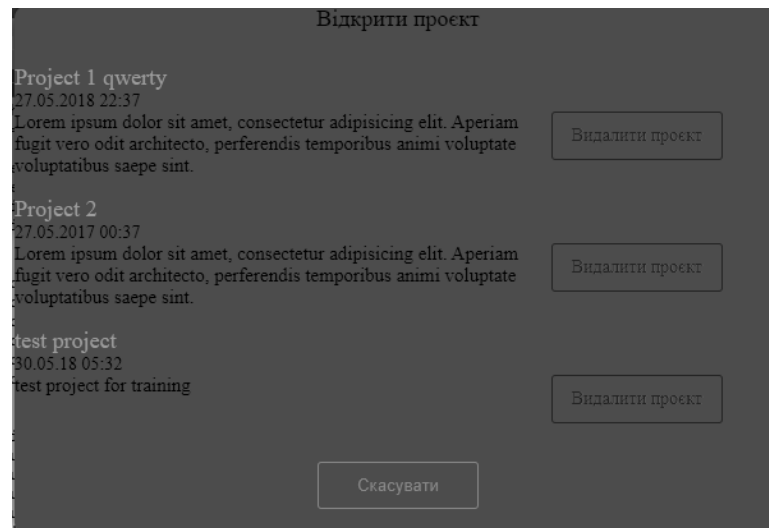

Рис.3.11. Вікно відкриття проєкту

Після отримання набору протестованих готових інструментів постало завдання розробки основного програмного коду засобу та об'єднання всіх програм-інструментів у один потужний комплекс, який вирішив би всі завдання, котрі було поставлено перед ним.

Через пункт меню «Вендорні префікси» викликається реалізація автоматичного додавання префіксів для кросбраузерності сайту.

3.4. Висновки до розділу 3

У результаті дослідження розроблено програмний засіб з простим інтерфейсом, який виконує можливості візуального конструювання сайту, редагування та вставки шаблонів програмного коду при створенні сайту, з автоматичною кросбраузерністю для властивостей. Розроблений програмний продукт пройшов тестування перед фінальною стадією ухвалення його коду та роботи.

ВИСНОВКИ

Під час бакалаврського дослідження проведено роботу з аналізу методів дослідження проблематики створення сайтів, розглянуто плюси та мінуси існуючих технологічних рішень, проаналізовано найпопулярніші існуючі інструменти та проблеми, які вони вирішують. На основі існуючих рішень і виявлених проблем було створено альтернативні інструменти для вирішення завдань та зібрано їх в один програмний засіб.

Розглянуто найпопулярніші інструменти розробки сайту, описано основні конструктори та генератори сайтів, ретельно проаналізовано кожний з представлених зразків додатків, представлено їх переваги і недоліки та порівняльні характеристики.

Оскільки питання створення сайтів є актуальною проблемою сьогодення, виявлено теоретичні аспекти дослідження, визначено функціонал динамічного генератора веб-сайтів та методи, які використовувалися в дослідженні у процесі розробки програмного застосування.

Результатом бакалаврської роботи є розроблений програмний засіб для розробки веб-сайтів з простим та зрозумілим інтерфейсом, який виконує функції розробки шаблонів, створення сайту з них, автоматизації кросбраузерності для всіх залежних властивостей CSS, розробки інструментів обробки програмного коду сайту, а також найважливішої функції усієї програми, яка відповідає за операцію drag and drop. Для швидкої реалізації функцій описано дерево основних папок програмного застосування з якими файлами він працює. Розроблені інструменти виконують такі функції: розробка шаблонів, створення сайту з них, автоматизація кросбраузерності для всіх залежних властивостей CSS, розробка інструментів обробки програмного коду сайту, автоматичне додавання префіксів при реалізації кросбраузерності та динамічної генерації сайту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Babich N. Information Architecture for Web Design: A Complete Guide. Adobe XD Ideas. 2021. URL: <https://adobe.com>.
2. Beaird J., George J., Walker S. The Principles of Beautiful Web Design. 4th ed. Collingwood : SitePoint, 2020. 250 p.
3. Beighley L., Morrison M. Head First PHP & MySQL: A Brain-Friendly Guide. Sebastopol : O'Reilly Media, 2009. 812 p.
4. Benedetti R., Cranley R. Head First jQuery: A Brain-Friendly Guide. Sebastopol : O'Reilly Media, 2011. 528 p.
5. Bhale A. 2026 Web Dev Trends That Actually Matter. Dev.to. 2026. URL: https://dev.to/isocyanideisgood/2026-web-dev-trends-that-actually-matter-5520?utm_source=chatgpt.com.
6. Boswell D., Foucher T. The Art of Readable Code. Sebastopol : O'Reilly Media, 2011. 208 p.
7. Flanagan D. JavaScript: The Definitive Guide. 7th ed. Sebastopol : O'Reilly Media, 2020. 704 p.
8. Jamstack. Static Site Generators : офіційний каталог. URL: <https://jamstack.org>.
9. Lindgaard G., Fernandes G., Dudek C., Brown J. Attention web designers: You have 50 milliseconds to make a good first impression! Behaviour & Information Technology. 2006. Vol. 25, No. 2. P. 115–126. URL: <https://tandfonline.com>.
10. Resig J., Ferguson R. Pro JavaScript Techniques. Berkeley : Apress, 2016. 408 p.
11. Wyke-Smith C. Stylin' with CSS: A Designer's Guide. 3rd ed. Berkeley : Peachpit Press, 2013. 336 p.
12. Архітектура та структура сучасного вебсайту: правила проектування. UX/UI Ukraine. 2023. URL: <https://uxui.com.ua>.
13. Бублик В. В. Сучасні стандарти вебтехнологій: каскадні таблиці стилів CSS3. Київ : Наукова думка, 2020. 198 с.

14. Використання бібліотеки jQuery в сучасній веброзробці. Світ комп'ютерних технологій. 2020. URL: <https://it-science.com.ua>.
15. Володина Н. Структура вебсайта. Webmount. URL: <http://www.webmascon.com/topics/designgeneral/111/1/>.
16. Воронова Ю. А., Козуб Г. О. Використання методів динамічної генерації вебсайтів. Fundamental and Applied Research in the Modern World : Abstracts of the 5th International Scientific and Practical Conference. Boston : BoScience Publisher, 2020. P. 277–279. URL: <https://sci-conf.com.ua/iv-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-fundamental-and-applied-research-in-the-modern-world-16-18-december-2020-goda-boston-ssha-arhiv/>.
17. Генератори статичних сайтів: що це та чому вони популярні. DOU. 2021. URL: <https://dou.ua>.
18. Глибовець М. М. Об'єктно-орієнтоване програмування на PHP : навч. посіб. Київ : НаУКМА, 2020. 215 с.
19. Голуб Б. М. Використання JavaScript-фреймворків та jQuery у веброзробці. Технічні науки та технології. 2020. № 4. С. 112–119.
20. Ковальчук О. В. Методи побудови адаптивних інтерфейсів вебресурсів. Комп'ютерно-інтегровані технології. 2022. Вип. 46. С. 89–95.
21. Козуб Г.О., Булатова М. С. Підходи до автоматизованої генерації вебресурсів у реальному часі. *Період трансформаційних процесів в світовій науці: задачі та виклики: збірник наукових праць з матеріалами VII Міжнародної наукової конференції*, м. Полтава, 22травня, 2026р. / Міжнародний центрнаукових досліджень. – Вінниця:ТОВ«УКРЛОГОС Груп, 2026. С.308-312. <https://doi.org/10.62731/mcnd-22.05.2026.009>
22. Козуб В. Ю., Семенов М. А., Осадчук С. І. Аналіз впливу WebAssembly на продуктивність складних вебзастосунків. Вісник Херсонського національного технічного університету. 2025. Т. 2, № 3(94). С. 229–234. DOI: <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2025.3.2.28>
23. Козуб Г. О., Сурма Ю. Ю., Артеменко О. І. Роль вебкомпонентів у

- побудові сучасних інтерфейсів: переваги та обмеження. Вісник Херсонського національного технічного університету. 2025. Т. 2, № 2(93). С. 175–180. DOI: <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2025.2.2.21>.
24. Крєневич А. П. Web-технології: HTML5 та CSS3 : навч. посіб. Київ : Київський університет, 2021. 255 с.
25. Кулеба М. Основи вебпрограмування: PHP та MySQL. Київ : Дакор, 2021. 248 с.
26. Мельник А. О. Професійне програмування на JavaScript: архітектура та шаблони. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2023. 340 с.
27. Пасічник В. В. Проектування інтерфейсів користувача вебсистем. Львів : Новий Світ-2000, 2021. 260 с.
28. Пасічник В. В., Жежнич П. І. Гіпертекстові технології HTML та моделювання стилів CSS : навч. посіб. Львів : Новий Світ-2000, 2022. 240 с.
29. Сверстюк А. Сучасний JavaScript: від основ до практичного використання. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2022. 312 с.
30. Свиридова Т. В. Юзабіліті вебінтерфейсів: проектування зручних для користувача сайтів. Харків : ХНУРЕ, 2021. 180 с.
31. Тенденції розвитку ринку веброзробки та фрілансу в Україні. Економіка та суспільство. 2023. № 49. URL: <https://economyandsociety.in.ua>.
32. Ткаченко О. М. Проектування архітектури сучасних Web 2.0-додатків. Інженерія програмного забезпечення. 2021. № 3. С. 45–52.
33. Шворак А. М. Програмування ігор на JavaScript : навч. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 156 с.
34. Шерстюк О. І. Розробка динамічних вебдодатків з використанням технологій AJAX та PHP. Вісник ЖДТУ. Серія: Технічні науки. 2019. № 2 (84). С. 142–148.

ДОДАТКИ

Додаток А. Лістинг коду функції drag and drop

```
function dragAndDrop(target, parentWrapper, callback) {
    target.onmousedown = function(e) {
        var coords = getCoords(target);
        var shiftX = e.pageX - coords.left;
        var shiftY = e.pageY - coords.top;

        if(!target.getAttribute('js-drag-and-drop')) {
            var cloneTarget = target.cloneNode(true);
            parentWrapper.insertBefore(cloneTarget, target);
            dragAndDrop(cloneTarget, parentWrapper, callback);
        }

        target.setAttribute('js-drag-and-drop', 'true');
        target.style.position = 'absolute';
        doc.body.appendChild(target);
        moveAt(e);
        target.style.cursor = 'move';
        target.style.zIndex = 1000;

        doc.onmousemove = function(e) {
            moveAt(e);
        };
        target.onmouseup = function() {
            doc.onmousemove = null;
            target.onmouseup = null;
        };
        doc.onmouseup = function(e) {
            doc.onmousemove = null;
            doc.onmouseup = null;
            target.onmouseup = null;
            target.style.cursor = 'default';
            target.style.zIndex = 1;
            target.parentNode.removeChild(target);
            if(callback) {
                callback(target, e.pageX, e.pageY);
            }
        };
        target.ondragstart = function() {
            return false;
        };
        target.onselectstart = function() {
            return false;
        };
        function getCoords(elem) {
            var box = elem.getBoundingClientRect();
            return {
                top: box.top + pageYOffset,
                left: box.left + pageXOffset
            };
        }
        function moveAt(e) {
            target.style.left = e.pageX - shiftX + 'px';
            target.style.top = e.pageY - shiftY + 'px';
        }
    };
}
```


Додаток Б. Сертифікат

СЕРТИФІКАТ

ПРО УЧАСТЬ У КОНФЕРЕНЦІЇ (З ПУБЛІКАЦІЄЮ)

ICSR № 26/2205-25

✓ 0,4 ECTS

Рекомендовано
Вченою Радою

 Наукової установи
Інститут науково-
технічної інтеграції
та співпраці

Протокол № 19 від 21.05.2026

Булатова Марія Сергіївна

взяв(ла) участь у VII Міжнародній науковій конференції

**«ПЕРІОД ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ
В СВІТОВІЙ НАУЦІ: ЗАДАЧІ ТА ВИКЛИКИ»**

22 травня 2026 року у м. Полтава, Україна

та опублікував(ла) наукову роботу в збірці конференції

з ISBN 978-617-8582-46-3
DOI 10.62731/mcnd-22.05.2026

✓ Офіційний видавець

Свідцтво суб'єкта
видавничої справи:
ДК № 7840 від 22.06.2023

www.mcnd.org.ua

ВІСЬ-ПРЕЗИДЕНТ МЦНД
ГОЛОВА ОРГКОМІТЕТУ
СОТНИК СОЛОМІЯ